

פרשת תרומה

תשפ"ו

- גליון 83 -

מעובד מתוך שעורי הרב יצחק שפירא
ראש ישיבת עוד יוסף חי

מעצמים

מתכוננים
לפורים

34
∞

ההפקרות של חודש אדר
- למה זה כל כך חשוב?

31
∞

צייתנות מוחלטת או
פעולה מתוך הבנה?

24
∞

הנפש כשלעצמה -
שמחה או עצובה

8
∞

כוונות
לפורים

לשאלות, הערות, ולקבלת העלון
shiurimshapira@gmail.com

או בטלפון - יוסף חיים
053.724.6111

אנו מזכירים שקיים פורום דיונים בנושאי
השיעורים, להצטרפות לפורום יש לשלוח
בקשה למייל המופיע למעלה

קו עדכונים על זמני ומיקומי השיעורים
02.313.0687

לשמיעת השיעורים בקול הלשון
073.371.8149

תוכן עניינים

מעמיקים בפרשה

5 המזבח והשולחן

מעמיקים בחסידות

8 הארת מרדכי בתג הפורים

מעמיקים בנפש

24 שמחת הנפש ועצבון הגוף

מעמיקים בצדיקים

31 הציות למעלה מההשגה

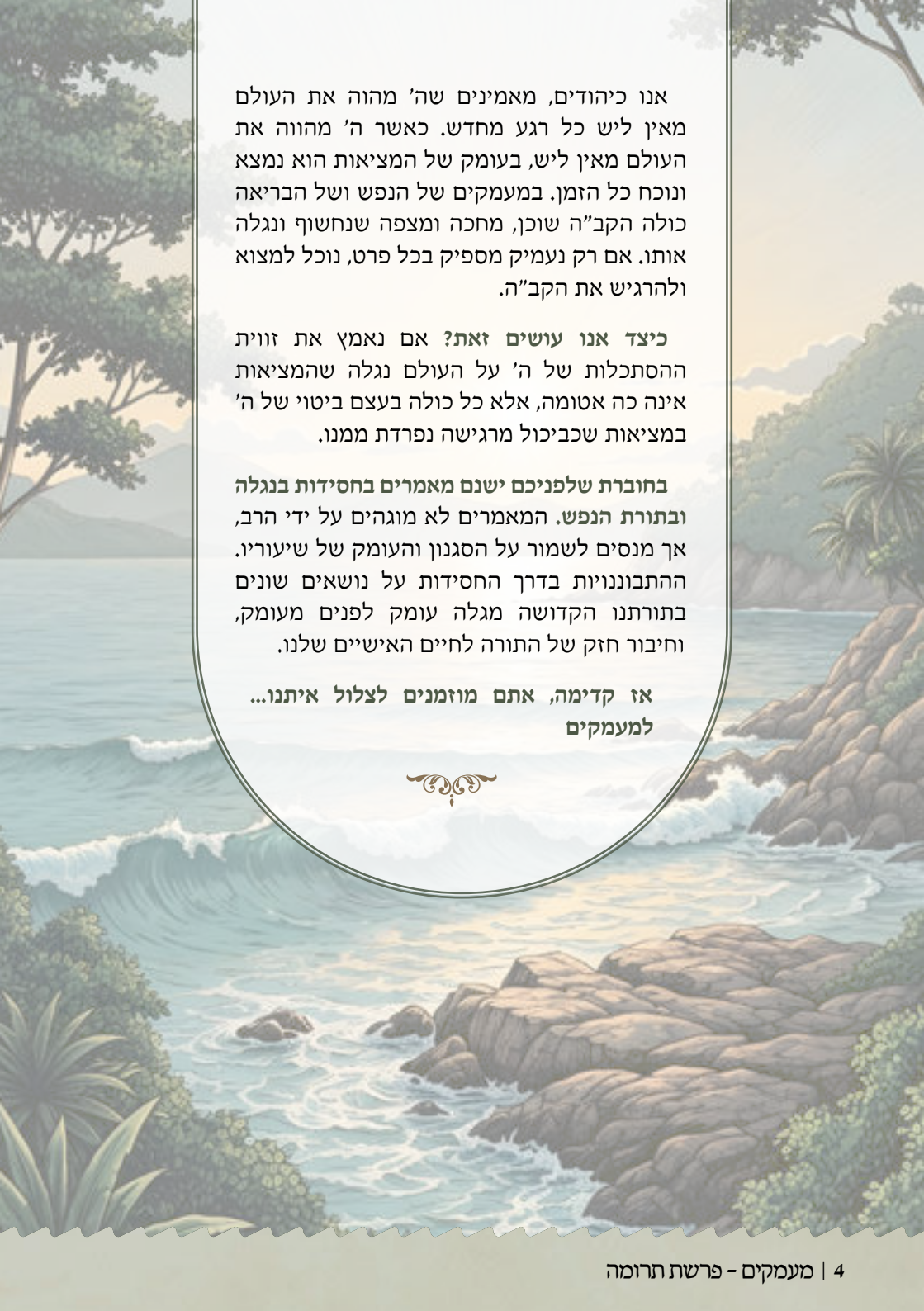
שו"ר ממעמקים

34 ההפקרות של פורים

להבלת
עדכונים על
השיעורים
התקשר
ליוסף חיים
053-7246111

השיעור השבועי

השיעור השבועי של הרב יצחק שפירא | יום א' | 21:30 | רח' הרב צבי יהודה 18 | דירה 4 | ירושלים

אנו כיהודים, מאמינים שה' מהווה את העולם מאין ליש כל רגע מחדש. כאשר ה' מהווה את העולם מאין ליש, בעומק של המציאות הוא נמצא ונוכח כל הזמן. במעמקים של הנפש ושל הבריאה כולה הקב"ה שוכן, מחכה ומצפה שנחשוף ונגלה אותו. אם רק נעמיק מספיק בכל פרט, נוכל למצוא ולהרגיש את הקב"ה.

כיצד אנו עושים זאת? אם נאמץ את זווית ההסתכלות של ה' על העולם נגלה שהמציאות אינה כה אטומה, אלא כל כולה בעצם ביטוי של ה' במציאות שכביכול מרגישה נפרדת ממנו.

בחוברת שלפניכם ישנם מאמרים בחסידות בנגלה ובתורת הנפש. המאמרים לא מוגהים על ידי הרב, אך מנסים לשמור על הסגנון והעומק של שיעוריו. ההתבוננויות בדרך החסידות על נושאים שונים בתורתנו הקדושה מגלה עומק לפנינו מעומק, וחיבור חזק של התורה לחיים האישיים שלנו.

אז קדימה, אתם מוזמנים לצלול איתנו... למעמקים

מעמיקים בפרשה

מאירים עיניים בפרשת השבוע

המזבח והשלחן

מה ההבדל בין האכילה שלנו לבין ה"אכילה" של ה' את הקורבנות? ומה נאכל לעתיד לבוא? הסבר יסודי ומעמיק על כלי המקדש

♦ בין מזבח העולה לשלחן לחם הפנים

בפרשתנו, ה' מצווה את משה על עשיית המשכן ומפרט את סוגי הכלים הקדושים שיהיו בו. בין הכלים הללו נכללים ארון הברית, הכפורת והכרובים, המנורה, המזבח ועוד. אך הפעם, נתמקד במשמעותו הפנימית של שלחן לחם הפנים.

כדי להבין את מהותו של השלחן, נשווה אותו למזבח. מה ההבדל ביניהם?

המזבח הוא מקום הקרבת הקרבנות - מה שמוקרב עליו מתכלה, נשרף, ונאכל על ידי הקב"ה. לעומת זאת, לחם הפנים מונח על השלחן ואינו מתכלה, אלא נאכל על ידי הכהנים.

יתר על כן, הקרבנות המוקרבים על המזבח - אם נשארו לילה, הם נפסלים. אך לחם הפנים מונח על השלחן משבת לשבת, לן כמה וכמה לילות, וכל זאת לכתחילה.

בנוסף, הקרבנות מתוארים כמאכל של "אריה דאשא דאכיל קורבנין" (זהר ח"א ו, ב), משא"כ הלחם, שדרכו של אריה לאכול בעלי חיים, אך אין דרכו לאכול לחם שהוא מאכל אדם. הלח נאכל על ידי הכהנים ולא על ידי אש המזבח.

כל אלה מלמדים על הבדל מהותי: במזבח, הקדושה שורפת ומכלה; ואילו בשלחן לחם הפנים, הקדושה שומרת ומקיימת. המזבח מסמל התכללות בה', ואילו השלחן מסמל מפגש של פנים אל פנים עם הקב"ה.

תפקידו של המזבח דומה לתפקידה של האכילה בחיינו. כאשר אנו אוכלים, אנו מאחיזים את הנשמה שלנו בתוך הגוף. האוכל שנכנס לקרבנו מתכלה, ועל ידו הנשמה לא מסתלקת למקורה, אלא נאחזת בגופנו. כך גם הקרבנות שאנו מקריבים על המזבח מתכלים ונכללים בה', ועל ידם ה' נאחז בתוך המציאות והיא מקבלת חיים וקיום.

ניתן להביא לכך המחשה מאור הנר: כדי שהנר ידלק, נדרש שהאור ייחזז בפתילה. כאשר נותנים שמן בנר, האור 'אוכל' ומכלה את השמן, וכך האור נאחז בתוך הפתילה. כשם שהתכלות השמן גורמת לאחיות האור בפתילה, כך גם אכילת האוכל גורמת להאחיז את הנשמה בגוף והקרבת הקרבנות מביאה את הקב"ה להיאחז בתוך המציאות.

לעומת זאת, לשלחן לחם הפנים יש תפקיד שונה. תפקידו אינו להאחיז את ה' בתוך המציאות, אלא לייצר מפגש של פנים אל פנים בין עם ישראל לבין הקב"ה. זו בדיוק הסיבה לשמו "לחם הפנים". כמו בעלייה לרגל, בה נאמר "יראה כל זכורך את פני האדון ה'". גם כאן מדובר במפגש של פנים אל פנים. עם ישראל נפגש עם הקב"ה, לא על ידי שהוא מכלה את מציאותו, אלא מתוך שהוא מביא את מציאותו למפגש עם ה'.

דרך העולם, שכאשר רוצים להיפגש - עורכים סעודה. מפגש ללא סעודה עלול להרגיש שטחי וחולף. האוכל מכניס את כל האישיות שלנו לתוך החוויה, ומקבע ומחבר אותנו למפגש. זה גם תפקידו של לחם הפנים, לקבע בעומק האישיות שלנו את המפגש עם הקב"ה*.

א. כתוב באר"י בכוונות של סעודת שבת שצריך לכוון שאריך עולה עד לאור האוון של א"ק. אם מסתכלים על המקדש מלמעלה - יש את המזבח החיצון שזה כמו הפה שאוכל, למעלה מזה יש את מזבח הקטרת שהוא כמו האף ("שימו קטורה באפך"). מעל זה יש את המנורה שהיא כמו העיניים, ולפי"ז יוצא ששלחן לחם הפנים (שמצפון למנורה) הוא כמו האוון.

מה הכוונה שלחם הפנים הוא כמו האוון? יש אוון בשביל שמיעת תוכן. ויש אוון בשביל להתועד, לא כדי לשמוע תוכן בדווקא. אלא כמו שמקשיבים לניגון. כשאנשים מתוועדים יש כאלה שמעניין אותם לדבר, ויש כאלה שמעניין אותם

לכן, בקרבנות יש איסור של לינה - הם אינם יכולים להישאר כפי שהם, אלא חייבים ללא עיכוב להתכלל בה'. ואילו לחם הפנים, שתפקידו להביא למפגש חי ומתמשך, דווקא נותר טרי ורענן, גם אחרי זמן רב - "לחם חם ביום הלקחו".

♦ מה התכלית?

ענייני הייחודי של לחם הפנים יכול לשפוך אור על תחום נוסף ויסודי בתורה:

הרמב"ם הוא יסוד מרכזי בלימוד התורה, הן בהבנת הנגלה והן באמונת ייחוד ה'. עם זאת, היה נושא אחד שבו חלקו עליו גדולי ישראל - מקומו של הגוף לעתיד לבוא.

הרמב"ם סבר שהתכלית העליונה אינה חיים בגוף, אלא חיי הנשמה בלבד. לדעתו, תחיית המתים היא נס זמני בלבד, שנועד להראות את כוחו של ה', אך בסופו של דבר הנשמות יחזרו לקיומן הרוחני בלבד. זו הייתה נקודת המחלוקת העיקרית עליו.

הראיה המרכזית של הרמב"ם היא מדברי חז"ל שלעתיד לבוא לא תהיה אכילה ושתייה. אם כך, טען הרמב"ם, מה יהיה הצורך באברי העיכול? אם אין אכילה, מדוע שהגוף ימשיך להתקיים?

אך לאחר שהתגלתה חכמת הקבלה ובפרט תורת האר"י, קיבלנו הבנה עמוקה יותר בתפקידו של הגוף גם לעתיד לבוא.

כפי שלמדנו על משמעותו של לחם הפנים, כך גם ניתן להסביר את תפקידם של אברי הגוף: אברי העיכול אינם קיימים רק כדי לעבד מזון, אלא כדי לעבד אלוקות. תפקידם הוא לקלוט את הקדושה באופן מוחשי, להטמיע אותה בתוך האדם עד שהיא נהפכת לחלק בלתי נפרד ממנו.

כך גם לעתיד לבוא - הגוף לא יתבטל, אלא ישמש ככלי שדרכו האלוקות תהיה מורגשת, נתפסת ומקובעת בנפש האדם. אלוקות שאינה נתפסת בגוף עלולה להישאר במימד מופשט, מרוחק. אך כאשר היא נטמעת בגוף, היא הופכת להיות חלק בלתי נפרד מהמציאות עצמה.

רעיון זה משתקף גם בסדר הכלים במשכן: הכלי הראשון הוא הארון, בו מונחים לוחות הברית - התורה עצמה. אך הכלי הבא אחריו הוא שלחן לחם הפנים - הכלי שדרכו התורה הופכת להיות חלק מן האדם.

⁶⁵ לשבת ולהקשיב, זה נקרא שעולים לאזן של א"ק, זה למעלה מהתפלה, למעלה ממוסף (מתוך קטע שפורסם בגיליון מס' 65, פרשת בראשית השנה).

מעמיקים בחסידות

מתכוננים
לפורים

הארת מרדכי בהג הפורים

חודש אדר נכנס ומתחילים להתכונן לפורים, כחלק מההכנות אנו מגישים לפניכם קטע מתוך שער הכוונות לפורים, בו מבואר עניין ההארה המיוחדת לפורים, בתוספת ביאורים מתוך השיעורים שניתנו במהלך השנים &

זמן הגלות - הקב"ה וכנסת ישראל ביחסי אחור באחור

הנה נתבאר אצלנו (בדרושי נוק' דז"א ובענין מיעוט הירח) כי בכל זמן של הגלות עומדים זעיר ונוקביה (הקב"ה וכנסת ישראל) אחור באחור כל ימי החול, לולי בשעות התפלה ובשבתות וכיוצא בזה כמו שנתבאר שם.

מה שזעיר-ונוקביה עומדים אחור-באחור באופן פשוט זה אומר שהם לא מסתכלים אחד על השני (פנים בפנים) אלא הם מסתכלים החוצה ואז יוצא שכל אחד מסתכל על משהו אחר. כלומר שהקשר בין הקב"ה לכנסת ישראל לא עומד במרכז אלא כל אחד עסוק בענייניו.

אפשר היה להסביר שהכוונה היא שכל אחד עסוק בענייניו ואין ביניהם כל קשר. אבל זה לא מדויק, כשעם ישראל עסוקים בגשמיות הם בעיקר רוצים שהקב"ה ירצה את זה ויתן גושפנקא לרצון להיות בעולם הזה, הם לא סתם שקועים בעולם הזה ומנותקים מהקב"ה אלא הם מנסים 'לסחוב' את הקב"ה אחריהם. וכשעם ישראל מנסה 'לסחוב' את הקב"ה לתוך הגשמיות הוא בעצם מאלץ את הקב"ה להיות אחד

כזה שרק 'סוּחַב' לכיוון שלו במקום להאיר פנים לכיוון שלו (כלומר, הוא עושה את עצמו כמיואש 'זה אני וזה מה שאני רוצה ועכשיו תסתדרו איתי'). א"כ "אחור באחור" זה שכל אחד מסתכל לכיוון שהוא רוצה לסחוב את השני אליו.

קשר של אחור באחור הוא קשר שאין בו ביטוי לבחירה. הדבר דומה לקשר בין בני זוג שחיים ביחד כבר הרבה שנים, ומבחינתם פשוט לא שייכת מציאות אחרת, השאלה אם הם רוצים בקשר או לא אינה עומדת לדיון בכלל, או כי אין להם אפשרות לפרק את הקשר או כי האפשרות לפרק את הקשר תביא אותם למצב יותר גרוע.

קשר זה של אחור באחור דומה יותר לקשר טבעי הקיים בין קרובי משפחה. ז"א ונוק' הם אח ואחות ששניהם נולדים מפרצופי אבא ואמא. קשר של אח ואחות הוא קשר של מציאות שקיימת בין אם הם רוצים ובין אם לא, ולא קשר שנובע מבחירה (בניגוד לקשר של פנים בפנים, שהוא קשר שבו בני הזוג חיים בקשר מתוך בחירה שלמה וחופשית, והתחושה ביניהם היא שמה שמחזיק את הקשר הוא הרצון שלהם אחד בשני).

כך האר"י מתאר כאן את המצב של הגלות, אך הוא מסייג שלא מדובר כאן על זמני התפילות והשבתות. כלומר, מידי פעם יש רגעי אמון בינינו לבין הקב"ה. כשאני מתפלל אני בא אליו ואומר לו את מה שאני רוצה, ובעצם אני מתכוון לומר לו שמה שאני רוצה זה תלוי בו וזה טוב לי שזה תלוי בו ואני שמח בזה (שהרי אחרת לא הייתי מעז לבקש ממנו)⁷, זה נקרא שאני נותן בו אמון; גם הקב"ה נותן אמון, שהוא אומר שהוא לא מתעלם אלא הוא מתרכז בתפילה שלנו ובאמת הוא רוצה להקשיב לכל מה שאנחנו אומרים. וכן לגבי שבתות, כמו שהארכנו בשיעורים על כוונות הכניסה לבית כנסת, שעל ימות החול נאמר "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך", שה' עושה איתי חסד שהוא מזמין אותי אליו לביתי, ומה שיוצא מזה זה "אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך" כלומר שאני לא מרגיש בבית אלא בהיכל קדשו ולכן אני משתחוה ביראה; אך בשבת

ב. זה יכול להיראות מאוד דומה ל"פנים בפנים". כמו שני בני זוג שכל אחד רוצה שהשני יהיה בתוך העולם שלו. וזה נראה כאילו הם מאוד רוצים אחד את השני.

ג. פעם זה היה גם דרך העיסוק בתורה. היום זה כבר לא מספיק. התנאים והאמורים הם היו דבוקים בה' וכל הלימוד תורה שלהם היה זורם מתוך זה, הם ידעו בסופו של דבר בלי כל הדיונים שאצלנו, בלי כל הדיקוים והסתירות וכדו'. הם היו קשורים לקב"ה וכך פסקו. אבל היום אצלנו זה לא כך, לכן האר"י מדגיש שבדורות שלנו זה דווקא בתפילה, וגם זה לא פשוט שזה כל אחד שמתפלל כמונו.

ד. עד כדי כך שלקראת סיום התפלה אנו אומרים "מודים אנחנו לך... על חיינו המסורים בידך".

לעומת זאת, אני לא מרגיש שאני בחוץ וה' נותן לי רשות להיכנס, אלא אני מרגיש שאני כבר בפנים נמצא איתו ביחד כמו בן בית.

סוף הגלות והפלת הדורמיטא

♦ הצורך בדורמיטא

והנה כאשר רוצים לחזור פנים בפנים צריך שתקדים בחינת הפלת הדורמיטא (תדרמה) על ז"א, כדי שתיעשה הנסירה ותוכל לחזור עמו אפין באפין, כנזכר בדרושי ראש השנה.

כדי לעבור ממצב של אחור באחור למצב של פנים בפנים צריך קודם כל להפריד. הדוגמא הכי פשוטה לזה היא ביחס שצריך להיות לילדים שהם בגיל ההתבגרות, שמכיוון שהמתבגר מחפש עצמאות לכן אם תהיה מחובר אליו יותר מדי חזק אז לא תהיה הארת פנים בפנים, לכן צריך לתת לו את העצמאות שלו. כלומר, אם אנשים מחוברים אחד לשני באיזשהו הכרח והם רוצים שזה יהיה בהארת פנים אבל בתנאי שלא יהיה לרגע פירוד אז זה לא ילך, משום שהארת פנים נובעת מהבחירה של כל אחד, ואם משאירים אותם מחוברים בהכרח - אזי אין לבחירה שלהם מקום.

♦ ביאור הדורמיטא

דורמיטא זה כביכול התדרמה של הקב"ה, לפי מה שהסברנו זה הכוונה שהקב"ה מפסיק לסחוב אותנו חזק. שהוא אומר שעצם הקיום שלנו זה יותר חשוב ונחמד לו מאשר מה שאנחנו עושים, לכן לא משנה מה נעשה עדיין הוא ירצה אותנו, הוא בעצם מחליט לא 'להילחץ' ממה שאנחנו עושים ושתמיד מבחינתו הכל יהיה בסדר.

ובמילים אחרות: השינה היא ניתוק מהמוחין. בשביל שיהיו מוחין חדשים צריך ללכת לישון, כדי שהקב"ה יוכל לבנות את ביהמ"ק השני ולגאול מחדש את עם ישראל צריך שיהיה איזשהו ניתוק.

ה. כמובן שלא מדובר על הקב"ה איך שהוא מצד עצמו, אלא מדובר כאן על המקום שבו הוא צמצם את עצמו להיות אחד כזה שבורא את העולם ומתייחס אליו. החלק בו הוא נקרא "זעיר אנפין".

ו. וכמו שהסברנו במקום אחר לגבי דין "חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" שכתב הרמב"ם (הל' מגילה ב. יט) "ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו", ולא ברור מאיפה הוא לקח את זה שצריך להירדם. וביארנו שהכוונה היא כמו שאומרים היום 'להירדם על ההגה', שאחרי שאדם שותה הוא מתעייף ומתכהים לו החושים והוא מאבד לרגע את השליטה. מבחינת הרמב"ם להגיד 'אין שָׁכָל' ולהגיד 'ישן' זה כמעט אותו הדבר (כמו שכתב לגבי שופר "עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם", הל' תשובה ג. ד; וכמו לגבי מזוזה "יעור משנתו ושניותיו בהבלי הזמן" הל' סת"ם ו. ג), כלומר, שצריך לשתות עד שהאדם יכנס לתוך עצמו ויאבד את השפיטה שלו במציאות. אמנם הפירוש הרגיל של "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" הוא שהאדם יתבלבל (וכך כתוב באר"י), אבל נראה שהרמב"ם למד שזה כמו "עד שיכיר בין תכלת ללבן" (במשנה ברכות טז:), שאין הכוונה שהאדם חושב שהתכלת היא לבן והלבן הוא תכלת, אלא הכוונה היא שזה

בדרושי ר"ה מבואר שבשינה הוא משאיר משהו מקיף מעליו וכך אפשר להעיר אותו בקלות. כלומר גם כשהוא ישן הוא מחכה שתהיה איזשהי התעוררות, כמו אחד שצריך לקום באיזשהי שעה, הוא לא ישן טוב אלא כל הזמן הוא מחכה לראות מתי הוא צריך לקום, כך הקב"ה כל הזמן היה מחכה לראות אם אנחנו רוצים אותו.

♦ סוד הצרה שהיתה לישראל בזמן מרדכי ואסתר

ולהיות כי ענין מרדכי ואסתר היה בסוף השבעים שנה של גלות בבל כנודע, לכן אז כבר בימיהם התחיל ענין תיקון ז"ן כדי לחזור אפין באפין ויגאלו ישראל, וענין התחלה זו היא ענין הדורמיטא שנעשה אז בימיהם.

וזה-סוד הצרה העצומה שהיתה אז לישראל אשר עליו נאמר "והנה אימה חשיכה גדולה כו" וארז"ל "חשכה" זו גלות מדי שהחשיך עיניהם של ישראל", וענינו הוא לפי שאז היה ז"א בסוד הדורמיטא.

כשהם סתם אחור-באחור, הקב"ה רוצה לשלוט עליהם והם עליו, אז הם סוחבים וכועסים ולפעמים גם רבים, אבל איכשהו זה בסדר. לעומת זאת בסוף הגלות, בדורמיטא, כשהוא החליט שהוא הולך לישון כביכול, אז כבר אין מה לעשות עם הקב"ה, כבר אין קשר בכלל. לכן ישראל נמצאים בצרה עצומה. זה בא לידי ביטוי בזה שבאותה תקופה כבר נגמרה הנבואה¹, זהו זמן שזה חידוש שעוד יכול להיכתב משהו ולהיכנס לכתובים².

♦ הביטוי לדורמיטא - מלכות אחשוורוש

הקב"ה שם את עם ישראל בגלות ומתנכר אליהם כאילו לא אכפת לו מה שהם יעשו, כמו איש שכל מה שמעניין אותו בקשר עם אשתו זה רק שיהיה לו תענוג וכלל לא אכפת לו מה יהיה איתה. הקב"ה בעצם נראה כביכול כמו מלך גוי ששולט בעם ישראל ולא מרגיש אליהם שום קשר. כך הקב"ה כאילו עשה, השתעשע בתוך עצמו

מאוד דומה וזה נראה לו אותו דבר; כך גם כאן הפירוש הוא שהאדם צריך להגיע למצב של חוסר דעת כזה שהשכל שלו לא מספיק חד והחושים שלו יתכחו והוא לא ידע להבדיל.

ז. אמנם נשארו עדיין חגי זכריה ומלאכי, שהם כבר היו נביאים מקודם, אך מאחריהם כבר לא היו עוד נביאים.

ח. כדברי הגמרא במגילה (ז.) "שלחה להם אסתר לחכמים לכתובני לדורות", שזה לא היה כ"כ פשוט להכניס את מגילת אסתר לתנ"ך.

ט. כמו שהגמרא אומרת (שם יב.) "הקב"ה לא עשה עמון אלא לפנים".

בלי שום יחס לעם ישראל, וזה מתבטא בזה שהוא שם את עם ישראל תחת שלטונו של אחשוורוש הנכרי.

עצת המן והויכוח שלו עם אחשוורוש

ונודע כי המן הרשע היה אוסטורלוגוס (=חזה בכוכבים) גדול, כנודע בענין "ויפל פור הוא הגורל מיום ליום" כו", ובפרט במה שכתוב בספר הזוהר כי הוא ועשרת בניו כוללים כל עשרה קליפין החיצונים, וידע בחכמתו ענין מיעוט השגחתו ית' על ישראל בימים ההם להיותו בבחי' השינה, ולכן חשב ועלה בלבו כי הזמן מוכן לאבד שונאיהם של ישראל¹, וזה סוד ענין ויכוח המן עם אחשוורוש אם יעלה בידם עצה זו, והשיב לו המן "ישנו עם" כו' ודרשו רז"ל (ראה ספרי דאגדתא על אסתר) "ישן הוא האלוה שלחם". והבן זה.

אחשוורוש תפס שאפשר ליהנות סתם בלי לעשות בשביל זה שום דבר², וכל אחד יכול פשוט לעשות לגמרי מה שבא לו כל עוד אף אחד לא מונע זאת ממנו, לכן כשהוא הבין שעברו השבעים שנה לפי חשבוננו (מגילה יא:) הוא הסיק מכך שהוא יכול כבר ליהנות לגמרי ולהפסיק להתאמץ בשביל זה משום שלאף אחד זה כבר לא מפריע.

בא המן ואמר שלא מספיק לחשוב שהכל בסדר, אלא צריך גם להילחם בקב"ה ולעשות שלא יהיו לו עוד שום נציגים פה. אך לאחשוורוש זה לא הפריע, הוא סבר שאפשר לתת לקב"ה את שלו ושהוא יהנה ויעשה את שלו ואתה תהנה ותעשה את שלך וכך כולם יהנו³, אדרבה אם אתה תנסה להילחם איתו אתה יכול להפסיד.

י. כדברי חז"ל הידועים (אסתר רבה ג. י. ועין גם מגילה טו:) שכל מלך המזכר במגילה הוא מלכו של עולם. וראה על כך באריכות בחוברת "היכו' ה' מסתתר" (יצאה לאור שנה שעברה תחת השם "החפושות של הקב"ה") וכן לגבי כל הבא לקמן בנוגע לדמויות של המגילה, ראה בהרחבה בחוברת זו.

יא. ההבנה הפשוטה היא שהאסטורלוגים מסתכלים על הכוכבים ולפי זה הם יודעים כל מיני דברים, אבל באמת זה הפוך. הכוכבים הם רק ביטויים עדינים של שינויים רוחניים שקורים בעולם. א"כ אוסטורלוגוס זה אחד שמבין בעניינים רוחניים בדקות ושם לב לכל תזווה קטנה של העצמים הרוחניים. כמו אחד שידע להסתכל על כל המורכבות של המציאות של איה בן אדם. ומה שעשה גורל מיום ליום וכי' זהו משום שכל שינוי הזמנים קשורים לעליות ולמורדות שיש בתוך המציאות, והמן שם לב לכל השינויים האלה

יב. כלומר המן ידע לתפוס את הנקודה הזו, הוא קלט טוב שמה שעם ישראל במצב הזה לא במקרה, אם אני מסתכל טוב אני רואה שהקב"ה בתרדמה כביכול.

יג. כדרשת הגמרא במגילה (יא.) "דוב שוקק" זה אחשוורוש...ותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין בשר כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה (הם לא נחים אלא כל הזמן נהנים עוד ולא נמאס להם) כדוב". 'פרס' זה מלשון חצי, מבסוטים מהחצי הגשמי שלהם ולא חושבים שצריך להיות יותר מזה. וראה עוד בחוברת "אתה א-ל מסתתר" הנ"ל. יד. זו הסיבה על פסט שהמן לא היה מלך כמו אחשוורוש, משום שהוא תפס שהאדם לא יכול ליהנות רק מעצמו אלא הוא זקוק גם להסכמה מבחוץ.

אדם החי כמו אחשוורוש הוא נמצא עמוק בתוך הגשמיות ונהנה מזה שהוא אומר שהרוחניות בכלל לא מעניינת אותו, מבחינתו העיקר זה שהוא נהנה ולא מפריע לו אם יש רוחניות או אין רוחניות. אך אדם שחי כמו המן מסוגל ליהנות רק אם לא תהיה אפשרות אחרת. הדוגמא הפשוטה לכך מהחיים שלנו היא שלפעמים כשאדם רוצה לשמוח הוא רוצה שאף אחד אחר בסביבתו לא ישמח, ולפעמים בכלל לא מפריע לו שגם אחרים שמחים^{טו}.

בסוף המן שכנע את אחשוורוש בכך שהוא אמר לו שיש כאלה שנהנים יותר ממנו, כמו שחז"ל אומרים (מגילה ג:): שהוא אמר לו "ואת דתי המלך אינם עושים" דמפקי לכולא שתא בשה"י פה"י". כלומר הוא אמר לו "אתה רוצה לראות מה זה הנאה? תראה איך יהודים נהנים בשבת ופסח!"^{טז}.

ולהיות כי הדורמיטא ההיא היא לטובתן של ישראל, כדי שתנסר הנקבה מאחורוי ויחזרו פב"פ ויגאלו ישראל ויבנה בית המקדש, לכן התייעצו שניהם כי בזמן ההוא שהאלוה שלהם הוא ישן יקדימו הם לאבד ולהשמיד שונאיהם של ישראל כדי שלא ישארו אפילו מתי מעט שיהיו ראויים לגאולה ועי"כ לא יבנה בהמ"ק.

ונודעת עצת המן מן שמשי ספרא בנו וכתביהם אל אחשוורוש הנק' ארתחששתא בספר עזרא (פרק ד') עד שביטלו בנין בית המקדש בראותם כי הגיע זמנו להבנות, ודי בזה.

המן ואחשוורוש בעצם ביטלו את בניין ביהמ"ק וכך חשבו שהם באמת הצליחו למנוע מהתעוררות כביכול של הקב"ה, שהרי עברו שבעים שנה ולא קרה כלום. הם

טו. כמובן שבמקרה שהסביבה הם חברים שלו אז הוא רוצה שהם ישתתפו איתו בשמחה. אבל כאן דובר בסתם אנשים שאינם חברים.

טז. אמנם ישנו הבדל בין מחשבתו של המן לבין מחשבתו של אחשוורוש. אחשוורוש רק לא רצה שיהיה מישהו שיפריע לו ליהנות מהתענוג שלו מעצמו. ולכן כאשר המן מבקש לאבד את היהודים המלך מאשר לו. כאשר אחשוורוש מאשר לאבדם הוא מתכוון לאבד כמו אדם המאבד חפץ. כאשר מישהו מאבד חפץ הוא מסיח דעתו מהחפץ כאשר הוא מתיימש. כך אחשוורוש רוצה להסיח את דעתו מהיהודים, על ידי שלא ישמעו עליהם ועל התענוגות שלהם בממלכה. כך גם הוא לא ישמע עליהם, והם לא יפריעו לו להתמסר לתענוגות.

אך כאשר המן כותב את האגרות הוא כותב להשמיד להרוג ולאבד. כפי שנכתב, להמן מאד חשוב שלא ישאר אף אחד שטוען שהתענוג שלו מזויף ולכן המציאות לא באמת טובת סביבו. כאשר המן כותב להשמיד ולהרוג הוא רוצה שבפועל לא ישארו יהודים, וכך לקיים את רצון אחשוורוש 'לאבדם'. המן באמת חושש מהיהודים כי הם מאיימים לו על עצם הקיום, אך אחשוורוש לא ממש מפחד. הוא רק לא רוצה שהם יפריעו לו.

לכן לבסוף במשתה אסתר כאשר טוענת לפני אחשוורוש שמרחפת גזירת השמדה על היהודים, אחשוורוש מופתע ואומר "מי הוא זה ואיזהו אשר מלאו לבו לעשות כן". כאן אנו רואים שהמלך בעצמו לא התכוון שבפועל יהרגו את כל היהודים. כל מה שאחשוורוש רצה הוא שהיהודים לא יתפסו מקום במלכות שלו וממילא לא תהיה מציאות של תענוג שמאיימת על התענוג שלו.

חשבו שכבר אי אפשר לייצר בתוך המציאות של העולם נוכחות אלוקית ישירה כמו שישראל רוצים.

התעוררות כנסת ישראל ועניין מרדכי ואסתר

והנה אף בזמן הדורמיטא אין הנקבה ישנה. כי אז מסתלקין המוחין מן ז"א ונכנסין בנקבה כדי להבנות ולתקן פרצופ' כדי שתוכל לחזור אפין באפין כנודע בענין דרוש השופר של ר"ה, ובהכרח יש הארה והשגחה זו על ישראל מצידה. וענין אותה הארה היתה ענין מרדכי הצדיק כמו שנבאר בע"ה.

אמנם הקב"ה כביכול היה ישן, אבל כנסת ישראל לא היתה ישנה. היפך ממה שנאמר בימי שלמה (שיר השירים ה, ב) "אני (כנסת ישראל) ישנה וליבי (הקב"ה) ער". בכנסת ישראל היתה הארה שלא האירה בז"א, הקב"ה אומר שעכשיו הכל תלוי ברצון שלנו. ואת זה מרדכי הצדיק מבטא, שיש לנו רצון גם כשלקב"ה כביכול אין רצון, גם כשהקב"ה לא אומר שהוא רוצה אנחנו מגלים רצון כלפיו.

אחרי הדורמיטא והנסירה, כשהקב"ה כבר לא רוצה ממנו כלום ומרפה את הקשר בינינו אזי נכנסים לנו מוחין מן ז"א. הדבר דומה לאישה שבעלה אומר לה שהוא לא רוצה אותה, ויש בעניין הזה שני חלקים (שהם בעצם שתי תנועות הפוכות בנפש): יש שאנחנו רוצים מאוד שהוא ירצה אותנו, ויש שאנחנו מוכנים לקבל את זה שלמרות שאנחנו מאוד רוצים בכל זאת הקב"ה לא רוצה. שתי התנועות האלו הן הכרחיות, המציאות היא מורכבת גם מזה שאני רוצה את הקשר וגם מזה שאני מבין שהזולת אינו חייב לרצות.

מרדכי מבטא את החלק הראשון, שאנחנו רוצים את הקשר, לכן הוא "לא יכרע ולא ישתחוה", כמה שהקב"ה מסתתר הוא בכל זאת מתעקש על הקשר וממשיך להיות דבוק בו (כמו שידובר לקמן); ואסתר מבטאת את החלק השני, היא מקבלת את זה שה' מסתתר ואומר שהוא לא רוצה אותנו והיא לא נלחמת על זה שאנחנו כן רוצים אותו, לכן היא לא מוסרת את נפשה ע"מ שלא תינתן לאחשוורוש והיא מקבלת את זה שה' רוצה שהיא תהיה עם נכרי במקום עם מרדכי¹ (בפשט הפסוקים היא הבינה שכיוון שעפ"י ההלכה זה מותר אז כך זה צריך להיות, כך הקב"ה רוצה להנהיג עכשיו את עם ישראל)².

יו. כך נדרש בפסיקתא, כמובא ברש"י שם.

יח. על היחס בין תקופת בית ראשון לתקופת בית שני הרחבנו במוסגר בסוף המאמר, תחת הכותרת "בין מתן תורה לפורים".

יט. חז"ל (מגילה יג.) אומרים שאסתר זה מלשון 'אסתרה' דהיינו ירח, שאין לה מעצמה כלום והיא רק מקבלת.

כ. זה באופן פשוט משמעות דברי חז"ל (סנהדרין עד): שאסתר לא מסרה נפשה משום ש"קרקע עולם היתה" כלומר היא לא שיתפה פעולה, אמנם אין הכוונה שהיא ממש התנגדה בכח, שהרי אם היתה רוצה היא היתה יכולה לפצוע את עצמה וכדו'. אלא האונס שלה מתבטא בזה שהיא מתוסכלת וכלל לא מרגישה שותפה למעשה, וכדברי הרע"א

אמנם מצד עצמה היא כלל לא מעוניינת בזה ולכן "אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה", היא לא מתייחסת אל עצמה כאשתו של המלך לכן היא לא מעוניינת לנצל את הקשרים לטובת עם ישראל והיא לא מספרת לכולם שהיא יהודיה [אמנם בסוף היא נכנסת לאחשוורוש "ותבך ותתחנן לו להעביר את רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על היהודים", משום שמרדכי אומר לה שמאוד נחמד שהיא מקבלת את כל מה שקורה במציאות אבל היא צריכה לדעת שגם הוא חלק מהמציאות ושגם לו צריך להקשיב, הוא אומר לה "ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות" כלומר זה שעד עכשיו קיבלת את זה שהוא זרק אותך זה עצמו יכול לשמש לך עכשיו קלף מיקוח (עיין ראב"ע שם ד, יד), את יכולה לבוא אל המלך ולהגיד לו שיש גבול לניכור].

בד"כ כשיש מצב של נסירה של הנוק' מהדכורא אז מיד אנחנו מתפללים חזק ותוקעים בשופר ומנסים שתהיה חזרת פנים-בפנים³⁸, אך מתעלמים לגמרי מכך שכשאין הארה בתוך הדכורא אזי ישנה הארה בתוך הנוקבא. אמנם כאן פתאום אנחנו כן מסתכלים על זה שיש דבר כזה. כלומר בפורים הקב"ה רק רוצה לראות איך אנחנו מתייחסים ולא איך הוא. כאילו הוא אומר שרק אם נתעקש עליו בלי תנאים אז הוא יהיה איתנו, כאילו הוא רוצה שלא משנה אם הוא יאיר לנו או לא אנחנו נחליט ללכת עליו.

את זה המן לא מסוגל לראות, ובאופן פשוט בצדק. זה לא מובן איך יכול להיות שגם נגיד שהקב"ה ברא אותנו והכל ממנו וגם נגיד שיש לנו כח להחזיק אפילו יותר ממנו. המן רוצה להגיד שהיחס של ה' לעם ישראל הוא לא סתם התנכרות שה' רק כאילו אומר שהוא לא רוצה אבל בפנים הוא רוצה, אלא הוא רוצה לומר שהקב"ה שונא אותנו לגמרי.

באמת כך זה אצל כל אדם בעבודת ה', ננסח את זה בצורה של משא ומתן בינינו לבין היצר הרע - **היצר הרע**: בוא, תהנה מהעולם הזה; **אני**: אני לא נהנה מזה. **היצר הרע**: תראה, בשביל עבודת ה' ועניינים שבקדושה אתה צריך להתאמץ, זאת אומרת שזה לא טבעי לך, ובענייני העולם הזה אתה מיד נופל בלי להתאמץ, סימן שאתה קשור לגשמיות ולא לאלוקות. **אני**: באמת ההוכחה שלך מאוד יפה, אבל למה בכלל

מהימנא (זוהר ח"ג רעו). "שכינתא אסתירת לה מאחשוורוש ויהיב ליה שידה באתרה ואתהדרת איהי בדרועיה דמרדכי". דבר כזה אצל אישה נחשב אונס כדברי הגמרא בכתובות (נא): "כל שתחלתה באונס וסוף ברצון אפי' היא אומרת הניחו לו שאלמלא נזקק לה היא שוכרתו מותרת, מ"ט, יצר אלבשה". כלומר האישה לא בוחרת במה להתענג אלא היא תמיד מרגישה תלויה במשפיע עליה, באפשרותה רק להחליט האם היא נמצאת במעשה או לא (הדבר דומה לאחד שעובר עברה ומרגיש שהוא כלל לא רוצה את זה אלא שיצרו תוקפו); בניגוד לאיש שלגביו הגמרא אומרת (יבמות נג): "אין אונס לערוה, לפי שאין קישוי אלא לדעת", איש הוא תמיד יכול לבחור במה הוא מתענג (ומה שפעמים שאנשים אומרים על עצמם כנ"ל שהם כלל לא רוצים אלא שיצרום תוקפם, אין זה אלא שהם מרמים את עצמם, אבל לאמיתו של דבר הם יכולים פשוט לבחור ולצאת מזה). כא. וכפי שנתבאר באריכות בחוברת "קול דודי דופק" ח"ב (ולראש השנה).

היית צריך להוכיח לי את זה? עצם זה שאתה צריך להוכיח לי זהו סימן שבאיזשהו מקום בפנים אני מרגיש הפוך ממך, לא טוב לי עם זה, אני לא מאמין לך.

את המקום הזה בנפש המן לא יכול להבין: אם בסוף שני הצדדים נשארים בקושיא אז הדבר נשאר ספק, א"כ צריך להיות 'שב ואל תעשה עדיף', א"כ צריך להיות כמו המן, אז איך בכל זאת יוצא הפוך?

התירוץ שלנו הוא ש'שב ואל תעשה' זה לא אומר שצריך ליפול למטה, אלא זה אומר שצריך להחליט ליהנות ולעשות מה שאתה באמת רוצה. ליפול למטה זה רק כשאין לי כח לקום, אבל יש לי כח ואני יכול לעשות מה שאני רוצה.^{כב}

יוצא כאן שבויכוח בין הקב"ה ליצר הרע - היצר הרע ניצח, ורק בויכוח בין האדם ליצר הרע - היצר הרע הפסיד והאדם ניצח. כלומר אם הקב"ה היה פה ער אזי אמנם הטבע שלי היה לעבוד את ה', אבל היינו מפסידים שהרי כבר לא נרגיש שזה עצמי לנו, אלא אנחנו פשוט נמשכים לשם באופן טבעי, הקב"ה מושך לצד אחד והתאוות לצד אחר אלא שהקב"ה מושך יותר חזק. לכן דווקא כשז"א ישן אז מתגלית הארה במוחין של הנוקבא.

דווקא באחור-באחור בזמן הנסירה מתברר שהקב"ה מאיר בתוכי יותר מאשר במצב של פנים-בפנים. לכן נאמר (אסתר ט, כח) "וַיְמִי הַפְּוִרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יִסּוּף מִן הָרָעָם", שאפילו כשתהיה גאולה שלימה עדיין פורים ישאר.^{כג} שהגאולה זה פנים בפנים אך בפורים יש אור יותר גדול.

עצת זרש

וכראות המן את מרדכי שעל ידו היתה הארה והשגחה על ישראל בזמן ההוא, נתיעץ עם זרש אשתו ושס"ה יועציו כו'. וארז"ל כי זרש אשתו הית' מכשפה גדולה ועצתה שקולה מכל שס"ה יועציו, ועלתה עצתם להרוג את מרדכי ולתלותו על העץ הוא זנבה של נחש המשך רגל הקוף כמבואר אצלנו וכנזכר בספר הזוהר שיר השירים, ודי בזה. ואם ח"ו ככה יעלה יוכל אח"כ לאבד את שונאיהם של ישראל.

כב. מעניין לציין את דברי הרב קוק (מובא בחי' הראי"ה עמ' רנא. ובמהדורה החדשה בסוף הערה 98) "הכלל המביא לשפלות ידיים וכל עלבון. הוא הכלל הבדוי המפורסם לדאבון לבבנו, והמקובל יותר ויותר מדאי, כלל ד' שב ואל תעשה עדיף'. ואין אנו יודעים כמה רבו חלליו של הכלל הזה, שאין לו שום שורש וענף בתורה, באמונה, ביראת ה' טוהרה, רק בפחד שוא, הבא מרפיין ידים וחלישות בנפש ויאוש בלתי צודק".
כג. כמו שכתב הרמב"ם בהלכות מגילה סוף פ"ב, עפ"י הירושלמי.

שס"ה היועצים, כנגד ימות החמה, הם מבינים בכל התזוזות ומצבי הרוח העדינים שמתחוללים בעולם^{כד}, הם מנסים להבין את המערכת והם לא מצליחים להבין את מרדכי, הכל מרדכי יכול. עד שמגיעה זרש ואומרת להרוג את מרדכי ולתלות אותו על העץ שהוא הזנב של הנחש הקדמון (שהחטיא את חוה בעץ הדעת) שהוא המשך רגל האות קו"ף^{כה} שיוצא החוצה למקום הקליפות.

כלומר, זרש אומרת שאפשר לתלות את הויכוח בין המן למרדכי ואסתר בויכוח שבין הנחש לאדם וחיה^{כו}, זאת אומרת שגם אם מרדכי תירץ יפה את הקושיות ואתה לא יכול להזיז אותו - אבל אם תתלה אותו על עץ הדעת לא יהיה לו מה לומר, בויכוח מול הנחש הוא בטוח יפסיד.

הויכוח עם הנחש הוא האם באמת יש לאדם בחירה חופשית, הנחש טען שאם אני צריך תמיד לעשות מה שה' אומר אז זה אומר שאין לי בחירה, ורק אם אני יכול לעשות הפוך זה הוכחה שיש לי בחירה ורק כך "והייתם כאלוקים". כמו שנער מתבגר מרגיש שאם הוא יעשה הפך מההורים שלו זה יהיה סימן שהוא עצמאי, ובעצם כולנו בדיוק ככה עובדים הרבה פעמים, כדי להרגיש את עצמינו קיימים אנחנו עושים הפוך ממה שאומרים לנו.

אמנם לאמיתו של דבר זו טעות גמורה, גם אם נעשה הפוך אז באמת זה מגיע מהכרח להוכיח שיש לנו בחירה (שהרי אנחנו עושים הפוך רק בגלל שאם לא נעשה ככה אז זה יהיה אומר שבאמת אין לנו בחירה). כלומר, לחשוב שהפרדות מה' היא הכרחית בשביל שתהיה לי בחירה, זה בעצם להיות מאולץ לבחירה, זה הרע. א"כ בחירה בין טוב לרע (זו שבאה מעץ הדעת טוב ורע) היא תמיד מגיעה מהכרח, אם אני בוחר בטוב אז זה רק מפני שכך ה' אומר, ואם אני בוחר ברע אז זה ממש מתוך אילוץ רק בגלל שאני לא רוצה לעשות מה שה' אומר.^{כז}

כל הקושיא מגיעה רק מצד הנחש שרוצה שאני אהיה נפרד ויסתכל על זה שאני עשיתי ויוכיח לעצמי שיש לי בחירה חופשית, אמנם באמת אני יכול לעשות מה שאני רוצה מבלי להסתכל על זה ולנסות להוכיח, אלא להבין שמצד עצמי באמת לא אמור להיות לי בחירה חופשית וכל מה שאני בוחר זה רק בגלל שהקב"ה רוצה שאני אבחר^{כח}.

כד. קשור למה שדיברנו לעיל (הערות י-יא) על כך שהיה אסטרולוגוס.

כה. אותו המשך שהוא היחיד בכל האותיות, מלבד האותיות הסופיות, שיודר מתחת לשורה.

כו. בדומה לדברי חז"ל (חולין קלט:) "המן מן התורה מנין, 'המן העץ' (בראשית ג יא)".

כז. וראה עוד על שתי ההסתכלויות האלו בנוגע לתהליך ההתבגרות ולעצמאות, בחוברת 'תשובה בשמחה' החל מעמ' 28.

כח. כמו שהארכנו בשיעורים על פרק יג בתניא.

א"כ לעניינו אומרת זרש להמן: עכשיו מרדכי אומר לך שלא בא לו בכלל לעשות את מה שאתה מציע לו, אבל תכל'ס למה לא בא לו? מאיפה כל הכח שלו? הרי אאם הוא חושב שיש לו אישיות בוחרת מצד עצמה אז כבר אפשר לתלות אותו על הזנב של הנחש.

לתלות את מרדכי זה בעצם להגיד שאפשר לקחת את הרצון הזה שהם אומרים שהם רוצים את הקב"ה, לבודד אותו ולמחוק אותו. היא בעצם אומרת שבאמת אנחנו לא רוצים את ה', מה שאנחנו אומרים שבכל אופן אנחנו רוצים את ה' זה רק הצגה בכאילו, אבל באמת אנחנו שונאים אותו. להגיד למלך לתלות זה כאילו להגיד שגם הקב"ה יודע שאנחנו שונאים אותו^כ.

המן חשב שאנחנו כן רוצים את ה' ורק ה' בכלל לא רוצה אותנו; לכן המן תלה את הבעיה בקב"ה ואמר שהוא רוצה להרוג את כל היהודים משום ש"ישן הוא האלוה שלהם", אך זרש תולה את הבעיה במרדכי, היא מפרשת, שחלק מהבעיות שה' ברא בעולם זה שכן אדם מאמין למרות שה' לא רוצה אותו. לכן היא אומרת להמן שבמקום להילחם בכל היהודים אפשר פשוט להוריד את החלק הזה שבו הם מתעקשים. הקב"ה מחזיק את כולם משום שיש אחד עקשן כזה כמו מרדכי, תוריד אותו וכל הבעיות תיפתרנה, רק את העקשנות הזו תשבור והכל יהיה בסדר.

בסופו של דבר מה שקרה זה שכיוון שהמן רצה להיות נפרד מאחשוורוש ולהתרומם יותר ממנו לכן הוא נפל, אך מרדכי עלה לגדולה משום שהוא רצה לעזור למלך ולהיות משנה למלך, כך זה בפוליטיקה הכי פשוטה של המגילה. ולעניינו זה אומר שמרדכי רוצה להגיד שהקב"ה עושה מה שהוא רוצה ולו יש בחירה חופשית לגמרי ואני רק רוצה להיות חלק ממנו, אך המן לעומת זאת רוצה להיות בלי הקב"ה ולחשוב שהוא בוחר לגמרי^ל. וכמו שממשיך האר"י:

ביאור עניין מרדכי והארתו

ואז השי"ת ברחמי האיר הארת נוקבא העליונה והיא גדולת מרדכי ואסתר ועל ידם נושעו ישראל מן הצרה הגדולה ההיא כמו שנבאר, וזה ענין מרדכי והארתו.

כט. ולא לחינם השם שלה הוא כמו 'גרש' (ג' ו' הם מתחלפות באטב"ח של ר' חייא. ע"י סוכה נב).
ל. "מקום שאדם מחשב במחשבה, שם הוא כולו" (כש"ט נז), לכן מרדכי שהוא עם הבחירה של ה' הוא קיים ובוחר, אך המן להיפך. חז"ל (מגילה י: חולין קלט:) אומרים שמרדכי זה מלשון 'מרא דכיא' שהוא תרגום של 'מר דרור' (שמות ל, כג). דרור זה לשון חופש ומתאים למתבאר כאן.

דע כי הנה בזמן הדורמיטיא דז"א לא בלבד יוצאין המוחין דז"א מצד נה"י דאימא ונכנסין בנוק' רחל בהיותה אחור-באחור, אלא גם המוחין דבנה"י דאבא, בסוד ויבן ה' אלקים את הצלע דא אבא ואימא (כלומר הוי' אלוקים זה אבא ואמא). ונמצא כי כמו בהיות המוחין ההם תוך ז"א היו יוצאים מהם (דהיינו מאבא ואמא) ב' הארות לחוץ, ומבחי' הארת המוחין דאבא יוצא יעקב מצד פנים דז"א ומבחי' הארת מוחין דאימא יוצאת רחל מצד אחוריו, גם עתה (בזמן הדורמיטיא) יוצאות מרחל נוק' דז"א ב' הארות אלו ג"כ בלי ספק, ולא עוד אלא שבהיות מוחין הנז' תוך הנקבה נתוספה בחי' הארה שלישית משא"כ בהיותם תוך ז"א.

והוא כי הנה בהיותם תוך ז"א היה היסוד דאימא נשלם בחזה דז"א, והיסוד דאבא שהוא יותר ארוך כנודע, היה נשלם בסיום היסוד דז"א ממש, ולא היה יוצא מחוץ ליסוד כלל. אבל עתה בהיותם המוחין תוך הנקבה אשר היסוד של הנוקב' קצר, מוכרח הוא שהיסוד דאבא יתפשט ויצא מחוץ ליסוד נוקבא ולחוץ ותתגלה הארתו בגילוי גמור לגמרי. ונודע כי מה שהיה מתלבש ביסוד דז"א הוא בחי' העטרה של היסוד דאבא שהוא בחי' המלכות דאבא. ואין ספק כי הארה זו הנגלית ממלכות דאבא היא הארה גדולה עד מאד.

והנה שורש נשמת מרדכי היתה מן ההארה ההיא, ולכן על ידו היתה תשועת ישראל בזמן ההוא. וזה נרמז בשם מרדכי ממש שארז"ל שהוא לשון מורא דכ"א מ"ר דכ"י והוא תרגום מר דרור, גם נק' מור עובר, והענין הוא כי ההארה הגדול' ההיא היא מר דרור זך ונקי בתכלית, העוברת מפי יסוד דנוק' ולחוץ וז"ס פ' וידי נטפו מר כו' עובר. ובזה תבין מעלת מרדכי שעלה לבחי' מלכות ומשנה למלך וז"ס הפסוק ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה והמשכיל יבין כל פרטי הפסוק זה, ענין יציאה זו מלפני המלך היא רחל, ועטרת זהב גדולה מצד עטרה יסוד דאבא ולכן נקרא גדולה כי החסד והחכמה נקרא גדולה בסוד הגדול הגבור והנורא, גם המעמיק ישכיל היותו משבט בנימין. ודי בזה.

צוללים למעמקים

שיעורים נוספים ומרתקים מאת הרב זמנים ב"קול הלשון"
חסידות | פרשת שבוע | כתבי האר"י | תורת הנפש | עבודת השם

חייגו והאזינו 073-371-8149

תמצית דבריו לעניינינו היא: בד"כ מוחין דאבא נמצאים תוך ז"א ואז היסוד של אבא נשלם בסיום היסוד דז"א ואינו יוצא לחוץ אל הנוקבא, אלא רק ז"א מתייחס לנוקבא וכך הנוקבא נענית לו ומתייחסת אליו; אבל בזמן שז"א כביכול ישן אזי מוחין דאבא נמצאים תוך הנוקבא וכך יסוד דאבא מתפשט ישר לנוקבא (לא דרך הדכורא) ויוצא אפילו מחוץ ליסוד נוקבא ומתגלה "בגילוי גמור לגמרי" והארתו היא "הארה גדולה עד מאוד" והיא שורש נשמת מרדכי.

באופן כללי ז"א זה אור המאיר לזולתו ומתייחס למציאות (חסד דין רחמים וכו'), ואבא הוא אור המאיר לעצמו שלא מתייחס למציאות כנפרדת אלא הכל זה הוא "הוא היודע, והוא הידוע והוא הדעה עצמה" (כלשון רמב"ם יסודי התורה ב, י).

לעניינינו, בד"כ הקב"ה הוא גם קיים מצד עצמו (אבא) וגם הוא מתייחס אלינו (ז"א), וכתוצאה מכך אנחנו מתייחסים אליו ועובדים אותו; אבל כאן הקב"ה אמנם היה קיים מצד עצמו (אבא) אך הוא התעלם לחלוטין מהמציאות (ז"א ישן), ואז אנחנו לא יכולים לבוא ולהגיד באופן פשוט שכיף לנו לעבוד את ה'. אמנם כך מתגלה שהקב"ה רוצה שבתוך המציאות תהיה בחירה חופשית לגמרי (זה נקרא שמוחין דאבא נמצאים בתוך הנוקבא בלי הדכורא). אמנם אנחנו מרגישים שתוקף הבחירה הוא לא מגיע מעצמינו אלא הוא רק בגלל שה' החליט שאנחנו נבחר^{לא} (זה נקרא שיסוד דאבא מתפשט ויוצא מחוץ ליסוד דנוקבא, זה ההארה הגדולה עד מאוד שהיא כח שעובר אותנו ומניע אותנו).

ניתן משל לזה שהבחירה היא חופשית לגמרי ואינה קשורה להתייחסות: כשאדם מסתכל על מערכת יחסים זה לא נכון לומר שהאדם משועבד למה שקרה בין בני הזוג בעבר, שאם הוא היה כך וכך והיא היתה ככה וככה אז ממילא מערכת היחסים צריכה להיות כזאת וכזאת וכך הכל תקוע; אלא ברור שיש מקום שהוא יכול לבוא ולהגיד שהוא הולך על הבחירה לאין ערוך יותר תקיף וחזק מכל היחסים שיש, בלי שום קשר למה שהיה עד עכשיו. האמירה הזאת שתמיד יש בחירה והיא יותר משמעותית מהכל והיא לא תלויה אם יש יחס או אין - זה המרדכי שמאיר בפורים, שהוא הולך בתוקף על היהדות שלו בלי קשר ליחס כביכול של הקב"ה.

כתוצאה מכל זה נבנה בית המקדש, אך עדיין מרדכי ואסתר היו צריכים להישאר עם אחשוורוש ובעצם עד היום "אכתי עבדי אחשוורוש אנן" (מגילה יד). ונשאר המצב שהקב"ה כביכול מתעלם ואנחנו צריכים לעשות את הכל.

לא. כמו אדם שנמצא במצב קשה, ובוחר לעשות כל מיני דברים, הוא מרגיש כ"כ תקיף ויודע מה שהוא רוצה שברור לו שאת הכח הזה לבחור הוא לא המציא מעצמו אלא פשוט ה' נתן לו את כח לעשות את זה.

← בין מתן תורה לפורים^{לב}

חז"ל מלמדים אותנו (שבת פח.) שבמעמד הר סיני הקב"ה כפה את התורה על עם ישראל, ורק בימי אחשוורוש עם ישראל קבלו אותה ברצון. וביאר אדמו"ר הזקן (תורה אור צח, ד):

במתן תורה היתה) בחינת 'וימינו תחבקני', דהיינו התגלות אהבה העליונה מלמעלה על ישראל... שאהבה זו תחבקני לכנסת ישראל ומקפת אותו מכל צד אפילו לבחינת אחוריים עד שאינו מניחו לפנות ממנו ומוכרח להיות עומד עמו פנים בפנים...

(ועניין הקדמת נעשה לנשמע) הוא בחינת הבטול שמבטל רצונו מכל וכל, כאלו אין לו רצון בפני עצמו, רק שירצה כל מה שהוא רצון העליון ב"ה, וזהו בחינת עבודה... שהעבד אין לו דעה בפני עצמו רק את אשר יאמר רבו עושה. ועל ידי שהקדימו בחינת 'נעשה' שהוא בטול זה יוכל להיות 'ונשמע', דהיינו לקבל הגלוי והאור מאין סוף ברוך הוא...

התעוררות זו בלבם לקבלת התורה בבחינת מסירת נפש ובטול עד שהקדימו נעשה לנשמע לא היה זה מצדם בבחירה ורצון אשר מעצמם לבד, אלא שעל ידי הגילוי מלמעלה דבחינת 'אהבתי אתכם' על ידי זה דוקא נתעורר בהם הרצון והאהבה.

אך לעומת זאת בימי מרדכי ואסתר קבלוהו ברצון גמור:

שהיה מסירת נפש בכל ישראל מעצמם^{לד} שלא על ידי התעוררות מלמעלה בתחלה... דהא אז היה בחינת הסתר פנים, וכמאמר רבותינו ז"ל (חולין קלט:): 'אסתר מן התורה מנין? דכתיב: ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא'. ואם כן היה בחינת אתערותא דלתתא מצד עצמם וזהו הדר וקבלוהו ברצון גמור^{לד}.

לב. עפ"י הנספח לפרק ג' בספר תורת המלך ח"ב.

לג. והרחיב יותר שם בדף צא. ב:

שהרי המן לא רצה להרוג אלא יהודים. וכמאמר (מגילה יג.) 'כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי', ולכן נקרא מרדכי 'איש יהודי' ואף שהיה משבט בנימין, ואף כהנים ולוים שבאותו הדור נקראו בשם יהודים, לפי שמסרו נפשם על קדושת השם ולא המירו דתם להחיות נפשם.

לד. אמנם נראה שמכיוון שעד ימי אחשוורוש היה את אותו ריבוי אהבה הם לא חשבו שקבלת התורה היתה בכפייה, ורק בימי אחשוורוש שנפסק גילוי האהבה אז אמרו שעד עכשיו קבלת התורה היתה באונס ועכשיו חזרו וקבלוהו.

במעמד הר סיני ניתנה התורה שבכתב, שהיא "מכתב אלקים", השפעה היורדת מלמעלה, ובהמשך מקבלים ישראל את דברי הקב"ה על ידי נביאים שמביאים אליהם את דבר ה'; ואילו ימי מרדכי ואסתר מתחילים את ימי התורה שבעל פה, וזה מה שנתן את הכח לחכמים לבנות את התורה גם כאשר דבר ה' מסתתר¹. וזה על דרך מה שאמרו חז"ל (ב"ב יב.) "חכם עדיף מנביא", וכמו שנתבאר בתניא (אגרת הקדש יט) שעדיפות החכם היא מכיוון שהוא "יכול להשיג בחכמתו למעלה מעלה ממדרגות שיוכלו לירד למטה בבחינת התגלות" (וע"ע בספר אורות, זרעונים ב), וממילא יש קיום לתורה גם בזמן החושך והגלות.

גם סיבת החורבן של בתי המקדש שונה: בית ראשון נחרב בגלל עבירות שבין אדם למקום, בהתאם לזה שאז הקשר עם הקב"ה היה גלוי ופגיעה בו היא סיבה לחורבן הבית; ובית שני נחרב בגלל שנאת חינו, העבירות פגעו ביכולת של עם ישראל לחיות יחד מכח התעוררותו שלו, כאשר אין נוכחות אלוקית חזקה.

בזמן בית ראשון האור הגדול של גילוי הקב"ה לא נקלט בכלי ראוי אצל ישראל (שקיבלו אותו בכפיה ולא מתוך הסכמה פנימית). ואילו בזמן הבית השני, אחרי ימי מרדכי ואסתר, ישראל מגלים הרבה רצון ובונים הרבה כלים לקבלת האור, אך הקב"ה אינו מתגלה כבימי בית ראשון. ורמז לדבר: בזמן בית ראשון מתקיימת חתונתו של שלמה עם בת פרעה, הזכר - המשפיע - אמנם יהודי, אך אין כאן נקבה - מקבל - הראויה לשפע הזה (ודבר זה מוליד את רומי הרשעה, כמבואר בגמרא (שבת נו: וראה גם ועיין גם בירמיהו לב, לא וברש"י שם)). ואילו בימי מרדכי ואסתר הזכר - המשפיע - אינו ראוי (והקב"ה רק מסתתר בו, כמבואר (אסתר רבה ג, י. ועיין גם מגילה טו:)) ש"המלך" במגילה הוא מלכו של עולם, ודוקא הנקבה - המקבלת - היא אסתר הצדקת.

על פי המבואר כאן יש להתייחס גם לצורת השלטון והקיום של הציבור בזמן בית ראשון לעומת בית שני. בבית ראשון היה מלך שכולם כפופים אליו, בדומה להתעוררות מלמעלה של מתן תורה. ואילו מזמן בית שני ואילך קהילות ישראל בנויות יותר בצורה של שלטון נבחרים וממונים, שמייצגים את התעוררות העם והרצון שלו לחיות יחד.

לה. קשור לדברי ר' אייזיק מהאמיל, שבעוד שבמתן תורה היינו צריכים לאמץ את רז מלאכי השרת נעשה ונשמע, התיקון לעתיד לבוא יעשה דווקא ע"י נשמע ונעשה, קיום מצוות מתוך הבנה פנימית. לב לדעת. ביאור ח' לפרק בעבודת ה', עמ' מד-מו

הגאולה תלויה בהצלחה של "אורות דתוהו בכלים דתיקון", בזה שנצליח לקבל אורות של התגלות גדולה כמו זו של מתן תורה ובית ראשון - בכלים מתוקנים שמכילים את האור ומפנימים אותו, כמו הכלים שנבנו במשך השנים שבהם לא זכינו לנבואה וגילוי אלוקות. ולפי זה גם המלכות תיבנה על ידי מלך ש"ירום ונשא וגבה מאד" (ישעיהו נב, יג) ו"יגבה לבו בדרכי ה'" (דברי הימים ב יז, ו), וימחיש לכולם כיצד חי יהודי, כש"אין על גביו אלא ה' אלוקיו" (הוריות י.); כאשר העם חי בצורה שבה האור הגדול הזה אינו סותר את החיים זה עם זה, והגדלות שכולם עולים אליה אינה סותרת את הקיום כציבור.

עושים תשובה - בשמחה!

החבורת 'תשובה בשמחה' עוסקת בנושא קדושה
והייחס הנכון ליצר, בשפה השווה לכל נפש!

מחיר מיוחד לימי השובבי"ם: 30 ₪ בלבד

לרכישה: 058-770-1560 או באתר ישיבת עוד יוסף חי

מעמיקים בנפש

מתכוננים
לפורים

שמחת הנפש ועצבון הגוף

בתפיסה האנושית הפשוטה, הנפש כשלעצמה הרי היא בודדה לגמרי, תלושה ואבודה, וממילא נורא עצובה. האדם מנסה ליצור לעצמו כל הזמן מוקדי עניין אשר יסיחו את דעתו מאותה בדידות מאיימת שהנפש חווה עם עצמה במעמקיה. הוא יוצר הרבה רעש מחריש אזניים אשר ימלא את חלל עולמו, בכדי שלא יאלץ לשמוע את השקט המפחיד של נפשו; כל חוויות החושים מגוייסות בכדי לעזור לו לברוח מעצמו, להעסיק את עצמו כל העת בחוויות חיצוניות, תוססות ככל האפשר, אשר ישדרו אליו פנימה את תחושת הקיום החזקה של העולם הזה.

היום די להתבונן בתופעה המצויה של האדם המודרני שפשוט 'חייב' לצרוך מדיה, לקלוט רשמים ומידעים חוויות וריגושים מן העולם החיצון, ולפחות לשמוע משהו ברקע. והשקט לעומת זאת, פשוט מטריף את דעתו והוא מרגיש כאילו העולם חדל מלכת והוא נותר לבדו. בעצם יש לאדם כל הזמן נסיון לעסוק בהתפשטות של הנפש, ביציאה מעצמו, בכדי להשיג ולרכוש תחושות קיום מכל הסובב אותו.

אך כידוע, זוהי טיבה של התאוה; לפני מימוש התאוה יש דמיון חזק של משהו ממשי, חי ועסיסי, וככל שהאדם משועבד לתאוותו הדמיון עז יותר, אך מיד לאחר שהתממשה התאוה הדמיון הכוזב מתחלף מיד לתחושת חסרון ופספוס, ולאדם לא נותר דבר...

העצבות של האדם באמת נובעת מכך שאין שום מקור חיים אמיתי שימלא אותו, והעיסוק בדברים החיצוניים לא רק שלא יפתור את הבעיה אלא יחמיר אותה, כיון שכל הזמן האדם מפתה את עצמו מחדש, וכל הזמן הדבר רק מגדיל את עצבונו. שהרי כשהאדם משלה את עצמו ומנסה לשמח את עצמו על ידי דבר חיצוני, הוא תולה את תקוותו לקבל חיים ושמחה מאותו הדבר, ולמעשה הוא נעשה משועבד לו במחשבתו. וכשהאשליה נמוגה, כשחולף הרגע והדמיון מתפוגג, הרי העצב גדל שבעתיים... ואם לאחר מכן ינסה האדם למצוא סיפוק נוסף ולהטביע בו את יגונו, הרי הוא הולך ומסתבך, הולך ומתמכר לתאוה אחר תאוה, "יש לו מנה רוצה מאתיים", כשהכל רצוף מפח-נפש שאותו הוא מנסה להשכיח שוב ושוב, אך לשוא. ועם השנים, מצטברים כל העצבונות הללו לעצבון אחד גדול... ועוד לא דברנו על המוות הממתין לנו בסוף הדרך, אשר ברגע שאנו נזכרים בו - ברגע של הפסקה מאולצת מהמולת החיים - כל שמחותינו המדומות מחווירות ונאלמות, הרי צוחק מי שצוחק אחרון ומול החידלון הזה גוועת כל שמחה זמנית...

בסופו של דבר, הגוף מצד עצמו לא יספק לנפש שמחה אמיתית. "וְגַם הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמְלֵא" - משל למה הדבר דומה? לעירוני שנשא בת מלכים. אם יביא לה כל מה שבעולם אינן חשובין לה כלום. למה? שהיא בת מלך. כך הנפש, אילו הבאת לה כל מעדני עולם אינם כלום לה. למה, שהיא מן העליונים" (קהלת רבה ו, ו).

♦ עולם הפוך

כל התיאור של האדם הבורח מהבדידות של עצמו ומנסה להעסיק את עצמו ולמצוא נחמה וסיפוק בהתפשטות שלו בעולם, במגע בלתי פוסק עם העולם הזה - כל זה נובע מ"תפיסת העולם" הפשוטה שמציג לפנינו הגוף, תפיסה החשה את העולם הזה כמציאות הממשית היחידה. בהסתכלות הזו, העולם הזה הגשמי הוא ודאי קיים. הנפש שלי גם היא - כנראה - קיימת, אבל זהו קיום שלעצמו הוא תלוש ואבוד, וממילא עצוב. את הנפש אי אפשר למשש, וכדי להמחיש את קיומה ולתת לה ממשות וחיים, היא חייבת להיתפס ולהיאחז במציאות שמחוצה לי. לכן אם יש משהו שיכול לשמח אותי - זהו רק העולם הגשמי (אלא שגם זה דמיון, כפי שנתבאר).

ובכן זוהי התמונה: העולם קיים, אני מנסה להיתפס בעולם ולהיאחז בממשותו, וזהו זה. אין משהו ממשי חוץ מזה, "מה שיש ישנו ומה שאין אינו", וגם אם תיאורטית יש משהו אחר מעבר לכל המצוי והנחוזה הרי ודאי הוא לא רלוונטי. זוהי התמונה שאותה חווה הנפש כאשר היא מזדהה עם הגוף, ובלשון ספר התניא, זוהי תפיסתה של "הנפש הבהמית".

אולם באמת זוהי תמונה מעוותת, "עולם הפוך" ממש. כיון שהתפיסה הזו פשוט מתעלמת מהדבר הכי חשוב והכי קיים, מהמקור של הנפש. האדם מעדיף להתעלם ממקורו כי המודעות למקור הזה תגרום לו להרגיש את עצמו חלקי וחסר ועד כמה אין לו משלו דבר. לכן הוא מסיח מדעתו את מקורו, בשבילו הוא חסר משמעות וממילא ללא כל יחס, והכל מתחיל רק באני. אך כדי שה'אני' יתמלא וירגיש ממש, הוא פונה לעסוק בעולם, כי המציאות הממשית עבורו היא המציאות של העולם שהוא יכול לתפוס, ושוב אנו מגיעים למעגל הקסמים העצוב שתיארנו קודם. אם הטיפה היוצאת מן המעיין מפנה עורף למקורה, ומנסה לחוש את עצמה רק בזרימה התוססת שלה, הרי לעולם לא תהיה לה התחדשות אמיתית של חיים ממקור החיים ולבסוף היא תיבש.

♦ עולם ברור

כעת נעבור לתמונה האמיתית שעליה צריך לייסד את התודעה שלנו, "עולם ברור" ולא "עולם הפוך": לנפש יש מקור, מקור מים חיים שממנו נובעים חייה וממנו נובע הכל. הקב"ה בורא הכל הוא ברא ויצר ועשה גם אותי כפי שאני, כמו שאנחנו אומרים "אתה בראתה אתה יצרתה אתה נפחת בי ואתה משמרה בקרבי". זהו שנקרא "היש האמיתי" שהוא הדבר שקיים בעצם והכל רק מתהווה ומתחיה ממנו ומכוחו, כמו שכתוב "ואתה מחיה את כולם".

נמצא שהאדם חי במעין משולש-יחסים, שלשה מוקדים שיש ביניהם מערכת יחסים שלמה: א. המקור שלו - הקב"ה. ב. הוא עצמו - ה'אני' שלו. ג. ההתפשטות שלו - שבזה כלול כל ההתבטאות כלפי חוץ. כאמור, תפיסת העולם של עיני הגוף מתעלמת מהמקור ומנסה לפעול רק על ציר הקשר שבין האני להתפשטות שלי, ומזה נובעים כל תחלואיה כשהיא נתונה במעגל הסגור מבלי לפנות אל מקור הכל. אבל תפיסת העולם המתוקנת והשלמה מכירה בשלשת המוקדים הללו ופועלת בצורה בריאה על הציר המשולש הזה. מערכת היחסים המתוקנת הזו היא מורכבת ומעניינת ביותר, אך במה שנוגע לעניינינו נוכל להגיע כעת אל שמחת הנפש אשר מוצגת כקוטב המנוגד לעצבון הגוף.

♦ שמחת הנפש

עצבון הגוף בא מהנטיה להתמלא ולשאוב חיים מהעולם הסובב, שבו אני מתפשט, אל תוך ה'אני', כמבואר לעיל. לעומת זאת, שמחת הנפש נובעת משאיבה מן המקור. אמנם נכון הדבר שהנפש לעצמה היא בודדה וריקנית, אבל היא הכד המתמלא בכל

עת במים חיים וזכים מן הנביעה, אם רק תדע להסיר את המסך ותטה עצמה לטבול ולגמוע מן המעיין. החיים האמיתיים באים רק מתוך חיבור למקור החיים, "כִּי עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים", "וְאַתָּם הִדְבַּקְתֶּם בָּהּ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם".

כאשר יש מקור נובע של חיים, יש גם שמחה אמיתית. השמחה קשורה לתחושת החיות, ככל שאדם יותר חי הוא יותר שמח, ולמעשה השמחה והחיים הם מושגים נרדפים. הלא השמחה עצמה מקורה אצל ה' יתברך אשר "עֹז וְחִדּוּהוּ בַּמְקוֹמוֹ" - כל מה שקרוב יותר אל ה' הוא קיים יותר ומאושר יותר. את זאת יודעת הנפש האלוקית המרגישה שכל החיות שלה היא מה', וממילא היא שמחה בעצמה עם עצמה בהיותה מחוברת למקורה.

♦ להוציא את הנפש מגלותה

אולם אין זה כה פשוט. הרי כעת הנפש נתונה בתוך העולם הזה, וכאן אין היא "נהנית מזיו השכינה" כמו בעולמות העליונים. הרי חז"ל לימדונו שהנפש היא "בת מלך" ומוצאה "מן העליונים" וכדי להשביע אותה אין די בכל מעדני העולם המגושמים אלא במזון שהיא מכירה ממקורה, מזון אלוקי - ואיך אם כן נספק לה כאן את אותו מזון מלכים מפנק?

ועוד, הרי סוף סוף, אנו מדברים על האדם שחלקים מן האישיות שלו אינם מזדהים בטבעיות עם הנפש כפי שהיא במקורה, אלא דוקא עם עיני הגוף שעבורם העולם הזה נדמה כקיום האמיתי והיחיד. כיצד, אם כן, תוכל שמחת הנפש להתבטא בהיותה נתונה במיצרי הגוף וכיצד נתגבר על השניות והפיצול בין הרבדים השונים של הנפש בתוכנו פנימה, בין החלקים המזדהים עם עצבון הגוף לבין החלק הקרוב יותר לשמחת הנפש?

על זה אדמו"ר הזקן כותב בפרק לא' בתניא:

לזה אשים כל מגמתי וחפצי להוציאה ולהעלותה מגלות זה, להשיבה אל בית אביה כנעוריה קודם שנתלבשה בגופי שהיתה נכללת באורו יתברך ומיוחדת עמו בתכלית, וגם עתה כן תהא כלולה ומיוחדת בו יתברך כשאשים כל מגמתי בתורה ומצות.

כלומר, לפני שנולדתי נפשי היתה חבוקה ודבוקה בפועל במקורה, אך עכשיו ה' שם אותה בתוך "בתי חומר" עם יצרים ומודעות עצמית הרחוקה מאור פני ה', וכעת צריך לשמר את התחושה הזאת שהקב"ה לגמרי נמצא איתי למרות שהוא נתן לי להיות עצמאי, ומסביר אדמו"ר הזקן שזה נעשה על ידי התורה והמצוות, שהם רצון

ה', ועל ידם הנפש חוזרת לטעום את טעם החוויה האלוקית שהיתה נתונה בה "בבית אביה" לפני שננפחה בגוף, זהו מזון המלכים אשר ישיביע את הנפש, יעניק לה חיים וממילא גם שמחה.

אם כן, שמחת הנפש יכולה להתבטא בפועל כאן בעולם הזה גם בהיות הנפש נתונה בגלות בתוך הגוף. יש כאן אפשרות של מגע וחיבור עם אור ה', שהרי על ידי התורה והמצוות האדם ממש נדבק בה' ונפשו מתאחדת עם רצון ה'. כל תנועה כזו של חיבור עם ה' הריהי מלאה שמחה, "שמחה של מצוה" - של צוותא ודבקות בה' שהיא האוצר הגדול שאין כמוהו, "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב". וכדברי הרמב"ם (סוף הל' לולב) "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן - עבודה גדולה היא. וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב'".

כל מה שנוגע לקשר עם ה' משמח אותנו באמת, וכל מה שנוגע לגוף מצד עצמו אינו מקור שמחה אמיתי. בכל רגע נתון האדם יכול לבחור האם לעסוק ב"עצבון הגוף" או ב"שמחת הנפש" - אז מדוע לפנות אל הצד המעציב ולא לצד המשמח? יש רק לשים לב, ולקיים עבודה של הבחנה והבדלה, וכדברי אדמו"ר הזקן שם בהמשך הפרק "שלא לערבב ולבלבל שמחת הנפש בעצבון הגוף".

◆ געגוע ושעשוע

לכשנדייק יותר: הרי ה' בעצמו הוא זה שהכריח את הנפש 'לצאת מהחממה', 'להזרק' מבית אביה ולרדת אל תוך הגוף כאן בעולם הזה, לגלות בארץ אחרת וב'סביבה עוינת' ולכן זה לא רק שהנפש הנתונה בגוף יכולה למרות זאת להגיע לשמחת הנפש על ידי דבקות בה' בתורה ומצוות וכו', אלא אדרבה, המצב הזה עצמו יוצר חידוש מיוחד בקשר עם ה', הגעגוע.

אולם הגעגוע הזה עצמו אין פירושו עצבות! אכן, מי שהתרחק כל כך ממקורו עד שכבר אינו מכיר את מקורו ואינו מזהה אותו, ואבדה תוחלתו לשוב לאותו מקור עלום - הוא כבר יפסיק באיזה שהוא שלב להתגעגע; אדרבה, הוא ינסה להסיח את דעתו מן המקור ולברוא לו עולם חדש בניתוק ממנו; וממילא כיון שהחיים האמיתיים נמצאים רק במקור - הרי בעולם החדש בסופו של דבר, יש רק אשליות, חדלון ועצבות. אך הגלות של הנפש בתוך הגוף אינה כזו, כאן ישנו געגוע שיש בו כל הזמן תנועה אל המקור ונגיעה בו, מתגעגע = נוגע ושוב נוגע, "נוגע ואינו נוגע", הולך ונוגע ומגיע. מצד אחד, הנפש נתונה בגלות בתוך הגוף ועם חלקי הנפש שאינם מזדהים עם ה'; אבל מצד שני בכל רגע ורגע ובכל תנועה ותנועה של קשר עם ה' הנפש גם יוצאת מן

הגלות. כל יציאה כזו לחופשי מלווה בשמחה מיוחדת, שמחה שאין כדוגמתה אצל מי שלא נפרד מעולם מבית אביו ולא יודע את טעמו המר של השבי.

וראה זה פלא: השמחה הזו אינה חד פעמית, אלא מתחדשת כל הזמן. כל ימינו עלי ארץ, בכל תנועה של התקרבות לה' ומפגש איתו יש יציאה מחודשת מבית הסוהר - שהרי בית הסוהר עומד על תלו, הגוף נשאר גוף וחלקי הנפש המזדהים איתו נותרים גם הם. אם מרגישים היטב את הגעגוע, את הרחמנות מלמעלה על הנפש אשר בגלות ואת השתוקקות הנפש אל מקורה - אזי מרגישים היטב את ההתמלאות בכל מעשה שיש בו קשר עם ה', ויהיה זה המעשה הקטן ביותר. הגעגוע ותחושת החסרון, יחד עם ההתמלאות המתחדשת שוב ושוב, בנגיעה אחר נגיעה תוך כדי נענוע - הם היוצרים את השעשוע.

אם כן, חכמת החיים הגדולה שאנו למדים כאן מתחילה בעצם הבירור מהי שמחת הנפש, ובהכרעה להתמקד באותו געגוע-שעשוע שבין הנפש למקורה במקום לשקוע בצד החסר והמרוחק. למה להסתכל על הכוס הריקה לגמרי מצד עצמה במקום לראות כיצד היא יכולה בכל עת להתמלא מים חיים, ריק-ומילוי שוב ושוב. ולבסוף, בנוסף לכל הרווח הזה, לתחושת הגעגוע והיציאה המתמדת מבית האסורים - לא נשכח שאת הקשר המתחדש עם ה' מקיימת הנפש בעזרת הגוף עצמו. הדבקות שמשגי האדם בכל מעשה של מצוה בהיותו נתון בתוך הגוף ועל ידי הגוף - יש בה משהו יותר אפילו מדבקות הנשמה בעולם הבא. "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". דוקא המצוה הנעשית בגוף יוצרת את הצוותא המיוחדת עם ה' יתברך אשר בחר בגוף שלנו לעבודתו. כך אנו הופכים לגמרי את עצבון הגוף ומצרפים אותו אל שמחת הנשמה.

"ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה" - שהששון והשמחה ישיגו ויתפסו את היגון והאנחה, שהם נסים ובורחים מן השמחה, להכניס אותם בעל כורחם לתוך השמחה. כי יש יגון ואנחה שהם הסטרא אחרא, שאינם רוצים להיות מרכבה אל הקדושה, ועל כן הם בורחים מן השמחה. על כן צריך להכריח אותם לתוך הקדושה, דהינו השמחה, בעל כורחם.

לקוטי מוהר"ן תניינא כג

♦ לסיכום

במאמר זה עסקנו בשלב ראשון של בירור העצבות. תהליך של בירור משמעותו להתייחס אל מציאות מעורבת ולהבדיל בתוכה בין הדברים השונים. לענייננו, האדם

יכול לחיות בערבוביה, כאשר לעיתים הוא שמח ולעיתים עצוב (ולעיתים אינו יודע), מבלי להבחין כראוי מה באמת משמח אותו ומה מעציב אותו, מהי שמחה אמיתית ומהי שמחה מדומה שסופה עצבון. כאשר ניצבת בפנינו כזו "ערימה", עלינו להגיע להכרה נכונה ועל פיה לסדר לעצמנו שתי "ערימות" - ערימה של עצב וערימה של שמחה. מה שבאמת משמח אותנו הוא הקשר עם ה', "אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו", באמונה תמימה בה' בורא העולם ובקשר מתמיד עמו. ומה שמעציב אותנו הוא התלות בגוף, ההשתעבדות וההתפתות לרדיפה אחר הצלחותיו שסופן יאוש ועצב. כך אנו מקיימים את עצת הנפש של אדמו"ר הזקן (בפרק לא בתניא) "שלא לערבב ולבלבל שמחת הנפש בעצבון הגוף".

עלון מעמקים ישירות למייל

ניתן לקבל את העלון ישירות למייל להדפסה

לקבלת העלון פנה למייל shiurimshapira@gmail.com

מעמיקים בצדיקים

ספורי צדיקים וגדולי ישראל

הציזות למעלה מזההשגה

סח הרבי המהר"ש מלובביץ':

בימי אדמו"ר הזקן, הרב בעל ה'תניא', היו שני חסידים, שבימי חורפם הכירו את המגיד הגדול ממזריטש, והיו קשורים להרב. שניהם היו אנשים אמידים, והיו נותנים להרב סכומים גדולים לענייני ארץ ישראל ולשאר צרכי הכלל, שהרב היה עוסק בהם. שניהם היו בעלי עבודה, אלא שהיו שונים בסדר עבודתם: אצל האחד היתה העבודה 'ממטה למעלה'; התחיל בכל דבר מהפועל ובמסירות נפש, ואח"כ בא לידי השגה. ואצל השני - 'ממעלה למטה', קודם הבנה והשגה ואחר כך הפועל.

פעם בא שליח מהרב לבקש כסף מהם לצרכי ענייניו. השליח בא תחילה לזה של 'ממטה למעלה', ואמר לו: הרבי זקוק למעות.

- כמה? - שאל החסיד?

- איני יודע - השיב השליח. הרבי לא אמר.

נכנס החסיד לחדרו, הוציא את כל מה שהיה לו באותה שעה ומסר להשליח.

משם הלך השליח להחסיד השני ואמר גם לו: הרבי זקוק למעות.

- כמה? - שאלו.

- איני יודע - השיב השליח. הרבי לא אמר.

השיב החסיד: אני אסע לליוזנא אל הרבי, אשאל אותו כמה הוא צריך ואתן לו. השליח בא אל הרב ומסר לו את צרור הכסף של הראשון. על שאלת הרבי איפה הכסף של השני, מסר לו השליח את תשובתו של זה. התבונן הרב זמן מה, ואמר:

- קודם המעשה, או לאחר המעשה?

למחרת היום, עם שחר, בא לליוזנא החסיד הראשון ונכנס אל הרבי. אמר לו הרבי:

- צריך לעקור דירה.

לא שהה החסיד אף רגע, חזר הביתה ומכר את כל אשר השיג למכור מכלי הבית והמטלטלים, שכר עגלה בשביל כל בני הבית, ונסעו. לא ידע להיכן לנסוע, ולצורך מה לנסוע, אבל מכיוון שהרבי אמר לנסוע יש לנסוע. הגיע לליוזנא, העמיד את בני הבית באיזה מקום, והלך לבית הכנסת להתפלל.

השני קם בבוקר, וחשב: מה לי למהר ולנסוע קודם התפילה? אתפלל, אסעד את לבי וכחצות היום אסע לליוזנא.

בינתיים ורוח סערה פרץ, רעמים וברקים התחוללו, ודליקה נפלה וכל הרחוב נשרף, ובדי עמל הספיק להציל את הנפשות בלבד.

אמר הרבי המהר"ש:

- זהו ההבדל בין ציות לציות. שניהם צייתו, אלא שהראשון התחיל מהפועל-ממש, 'אומר ועושה', והשני התחיל מיישוב הדעת.

(סיפורי חסידים, סיפור 183)

המסר של הסיפור ברור וחד, כפי שמסכם אותו הרבי המהר"ש: ציות לדברי הרבי חשוב הרבה יותר מיישוב הדעת, הבנה והשגה.

כאשר מדובר על רבי צדיק ובעל רוח הקודש, מובן הדבר שיש לציית לדבריו ללא עוררין, אבל תוכן הסיפור ועיקרו - מעלת הציות על פני הבנה והשגה - נכונים בכל מקום ובכל מקרה.

בעולם של ייעוץ, בו מתעסקים הרבה בעצות נפשיות ובהשגה, אפשר לטעות ולחשוב שהעצות מפתחות את האדם, ונותנות לו כלים לצמוח, ואילו הציות מכביד ומקשה. אבל האמת היא הפוכה לגמרי, כל ההבנה וההשגה, העצות והכלים - חייבים לבוא על גבי ציות.

ניתן לתת לכך דוגמא פשוטה מיועצי זוגיות: היום, ששוק הייעוץ פתוח, ויש יועצים רבים שאינם מחוייבים להלכה, ניתן למצוא יועצים לא מעטים שמסבירים בצורה מלומדת ומנומקת, שכדי למנוע שחיקה בזוגיות צריך להפך את המחויבות שבין איש לאשתו. ודאי שעצות אלו מנוולות ומעוותות, והורסות עד היסוד את הקשר בין איש לאשתו. וכל יהודי פשוט, גם אם אינו תלמיד חכם כלל, יודע שציות פשוט להלכה ולתורה מסדר את החיים, ובונה את הקשר בין איש לאשתו בצורה מתוקנת באמת.

אך עלינו לשים לב: אין זה במקרה שההלכה אומרת לנו את העצה הנכונה, ויועצים אחרים אומרים עצות מעוותות. עצם הציות להלכה, וההקשבה לדברי ה' בלי הרהורים - מקשרת אותנו עם ה', ובונה בנפש מקום מתוקן וישר, שמתוכו האדם יכול לבוא להשגות אמיתיות וישרות, 'נעשה ונשמע'.

אפשר היה לחשוב שבתוך הסיפור מתחבא מסר 'מאיים': אם תציית לרבי - ממוןך יישמר, ואם לא - ביתך ותכולתו יישרפו, ובקושי תצליח להציל אפילו את הנפשות. ודאי שמסר כזה איננו 'חסיד', והופך את כל הציות לרבי לצורך אישי, כדי שהממון שלי יישמר ולא יינזק.

אבל האמת שאצל אדמו"ר הזקן הדברים עובדים הפוך לגמרי. מאחר שאדמו"ר הזקן הוא רבי שרוצה לגלות אלוקות בעולם, ולא רק לדאוג לממון ולגשמיות, הוא מבין שהסיבה שגילו לו משמיים את דבר השריפה, היא בכדי ללמד את חסידיו את מעלת הציות וחשיבותה. לשם כך הוא מגלגל לידיהם מקרה שבו יהיה עליהם לציית, ובכך הוא מתכוון ללמד אותם את מעלת הציות, ועל ידי כך להביא את השריפה אל תכליתה.

המסר שגם אנחנו לומדים מהסיפור הוא לא שעלינו לציית, ואם לא - נסבול. אלא להפך, שה' מגלגל את המציאות כך שנלמד שהציות הוא הדבר היקר ביותר שיכול להיות לנו במציאות, הרבה יותר מהמחשבות וההשגות שלנו, וכך נוכל להנכיח את ה' יותר במציאות, ולהתקשר אליו באמת.

ובמעבר לעולם הייעוץ: גם כאשר אנו נותנים עצה למישהו, עלינו לשים לב שלמרות מעלתם של ההשגות וההבנות שאנו מלמדים אותו, אם נוכל לתת לו עצה שיש בתוכה מצווה, עצה שתגרום לו להרגיש שלפני שהוא עושה דברים 'חכמים' הוא קודם-כל מציית לה' - נתנו לו את הדבר הטוב ביותר שאפשר לתת.

שו"ת מעמקים

שאלות ותשובות עם הרב

מתכוננים
לפורים

ההפקרות של פורים

שאלה: מה המקום ביהדות לכל ההפקרות הזאת של פורים וחודש אדר?

הרחבת השאלה:

קודם כל נרחיב את השאלה. אם מסתכלים קצת מבחוץ על מה שהיהדות עשתה מהחג הזה - זה באמת נראה מאוד מפתיע. לקחו את אחשוורוש - שהוא מלך מופקר שעושה מה שבא לו בלי שום חשבון, ועשו ממנו עניין כזה גדול, ועוד אומרים עליו שהוא המשל לקב"ה¹. מאוד מוזר שעל הדבר הזה עם ישראל רוצה לחנך את הילדים שלו.

גם הצורה שבה קבעו לחגוג את פורים - שהאדם צריך להשתכר ולהיות בהפקרות², גם היא מאוד מפתיעה, מוזר שעשו מהיום הזה יום כזה חשוב, וצריך להבין למה כל זה הוא חלק מהיהדות.

השאלה גדלה יותר כשמסתכלים על המקום של פורים בתוך ההסטוריה של עם ישראל: עד התקופה של פורים היתה נבואה, וממילא פחות התעסקו עם פרטי

1. אסתר רבה ג, י. וראה מגילה טו ע"ב.

2. הדבר הכי בולט בפורים הוא ההפקרות. יש משלוח מנות ומתנות לאביונים, אבל אם מישוהו יגיד לך שהעניין של פורים זה לעסוק באהבת ישראל על ידי משלוח מנות ומתנות לאביונים - נשמע שהוא לא מבטא את פורים כמו שצריך, כי העיקר זה הפקרות.

ההלכות בצורה מסודרת; ומהתקופה של פורים כבר פסקה הנבואה, והתחילה התורה שבעל פה^ל, והתחילו לדקדק בהלכות מצומצמות, בקטנות שבקטנות, בקבלת עול^ט - וכל זה לכאורה בדיוק הפוך מהאווירה של פורים.

♦ מה עושים עם ההפקרות

יש מקום בחז"ל שאפשר להגיד שהם נותנים לנו קריאת כיוון של תשובה לעניין הזה. חז"ל אומרים^ט שבמתן תורה הקב"ה כפה עליהם הר כגיגית, אבל "הדור קיבלוה בימי אחשורוש". כלומר לפני פורים התורה ניתנה בכפייה - ה' הגיע מלמעלה ואמר "כך צריך לעשות", ומפורים ואילך התורה מתקבלת מרצון - מה קרה בפורים? ה' אומר "אני לא רוצה לכפות עליכם, תעשו מה שאתם רוצים, לגמרי עד הסוף". את הנקודה הזאת אפשר בהחלט להבין.

פורים זה הזדמנות להיות בהפקר גמור, ולשים לב מה אנחנו באמת רוצים לעשות כשאנחנו בהפקר גמור, השאלה שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו היא - מה אנחנו רוצים לעשות כשאנו בלי שום הגבלה.

♦ מה לומדים מאחשורוש?

אז אפשר להגיד שכשאנו בלי שום הגבלה אנחנו רוצים להיות ממש כמו אחשורוש - שכאשר אנו בהפקר גמור אנו עוסקים ביי, תאוות, כעסים וקלות דעת - כל מיני מידות רעות שכל מי ששומע אותו אומר "אח לראשו"^{מא}, הוא שואל את עצמו 'לאיפה הגענו שזה המלך שלנו? כזו קלות דעת, כזו אכזריות. למה להשמיד עם שלם? הכל אצלו נעשה בקלות דעת מוזרה.

אמנם יש בזה משהו, יש לנו מקום כזה בנפש, אבל להגיד שזה מה שאני רוצה בפועל, לעשות המון תאוות, וזה מה שיתן לי את האושר, זה באמת מוזר^{מב}. מה אנחנו

לח. הורחב על כך בשיעור "ממשיכה טבעית לשכל, ומנוכחות אלוהית להסתרה" (פורסם בצורה חלקית בגליון מס' 6, ונמצא בהקלטות בקול הלשון), וכן בשיעור שניתן השבוע במאמר "יביאו לבוש מלכות" (השיעור החמישי בסדרה, כרגע אין סיכום, אך נמצא בהקלטות של קול הלשון).

לט. לדוגמה, כתוב "יששכר חמור גרם". הפשט הוא שהוא כובש כל מיני מדינות. וחז"ל אומרים (בראשית רבה, יחי', צט, י) שהוא כמו חמור שנושא עליו את כל התורה ועובד קשה. כלומר חז"ל לוקחים את הפשט של התורה, שמדברת על החיים באופן כללי, והופכים את זה למשהו מאד פרטני, עם המון קבלת עול.

דוגמא נוספת, על דוד המלך חז"ל אומרים (ברכות ד) שהוא עסוק בלטהר אישה לבעלה. אבל כשקוראים בתנ"ך על דוד המלך נראה דברים אחרים לגמרי.

מ. שבת פח ע"א.

מא. מגילה יא ע"א.

מב. לפני כמה ימים כתב לי אברך מבוגר מאיזה חסידות, שהוא נפל באינטרנט בהרבה חטאים ולאחר מכן הוא הצליח לשקם את עצמו, וכבר כמה שנים שהוא בסדר. אבל מאוד קשה לו כל מיני עניינים. אז כתבתי לו, שאם אני מבין נכון,

כן יכולים ללמוד מאחשוורוש? שאחד רוצה לעסוק בתאוות שלו, אך התאוות שלו הם רק אמצעי, הוא לא באמת רוצה אותם. מה שהוא רוצה באמת זה שהוא יוכל לעשות לגמרי מה שבא לו. את העניין הזה, שהאדם צריך לשים לב שהתאוות הם רק אמצעי בשביל שאני יוכל לעשות לגמרי מה שאני רוצה, שאני יוכל לעשות מה שבאמת בא לי וחשוב לי - את זה אפשר ללמוד מאחשוורוש.

אני רואה שאני רוצה כל מיני תאוות, תאוות נוראיות ופחות נוראיות. ובאמת בעיקר מה שאני רוצה בתאוה הוא שאני יוכל לעשות משהו בלי שום הגבלה. את זה אני צריך להכניס לי לראש, שאני באמת יכול לעשות מה שאני רוצה ומה שבא לי. זה חשוב לקחת מאחשוורוש את הנקודה הזו.

הנקודה שאחשוורוש אמר: "אני רוצה תאוה מסוימת" - בזה לא ברור שהוא הצליח. בסוף רואים במגילה שלבחור להיות בצד של היהודים הרגיש לו שזה יותר מבטא את מה שבא לו. הוא הרגיש שהיהודים יותר מאפשרים לו לעשות מה שבא לו, יותר מכל דבר אחר.

יש לנו בנפש מין אחשוורוש כזה, שאנחנו רוצים ללמוד ממנו, שאנחנו רוצים לעשות לגמרי מה שבא לנו. אם נלך על זה עד הסוף יצא לנו כמו שחז"ל אומרים, שכל מקום שכתוב המלך הכוונה לקב"ה - הקב"ה ודאי עושה מה שבא לו, הוא תמיד עושה מה שבא לו, ותמיד יעשה מה שבא לו.

♦ הקב"ה עושה מה שהוא רוצה

א"כ החידוש במגילת אסתר הוא, שאנחנו אומרים שהקב"ה אומר "מה שאני רוצה שתעשו זה שבאמת תרגישו שבתור המלך - אני הכי נהנה מכולם".

מה זה עושה לנו כשאנחנו חושבים שהקב"ה הכי נהנה מכולם? עצם זה שהדבר הזה מאיר בתוכנו, ושזה מה שהקב"ה רוצה שיאיר לנו בתוכנו, שהוא הכי נהנה מכולם, ואין מישהו שנהנה יותר ממנו, עד כדי-כך שכל המציאות היא חלק מההנאה שלו - זה עושה לנו הכי טוב.

♦ היחס לתורה שבעל פה לפי האמור

כל ההלכות והפרטים נובעים מכך שחכמים רוצים לעשות מה שבא להם. גדולי ישראל הרגישו שחשוב להם המנהגים, החומרות. אם אנחנו מסתכלים על הגדרות

הסיבה של כל הקושי שלו היא שהוא חושב שהאפשר נמצא בצד ההוא של התאוות. אתה לא מבין שמי ששם הוא לא מאושר?! לבסוף הוא כתב לי שהוא מודה שבאמת קצת מוזר מה שהוא מצייר.

כמו 'דאורייתא', 'דרבנן', 'חומרות', 'מנהגים' - רואים כמה שהתורה מאוד התנפחה. אם ננסתכל בשו"ע נראה שהחלק שם שהוא מדאורייתא הוא מאוד מכווץ לעומת החומרות והמנהגים. למה? כי כל התורה שבעל פה נבעה מכך שהם ניסו לחשוב, איך אנחנו מביאים לידי ביטוי את זה שה' עושה מה שבא לו, ואנחנו עושים מה שבא לנו לגמרי, ואנחנו לא נעצרים באמצע.

ועל זה אומרת הגמרא 'מודעא רבה לאורייתא'. שבאמת אנחנו יכולים לפטור עצמנו מהתורה. אבל - 'הדור קיבלוה בימי אחשוורוש'. למה אנחנו יכולים לפטור את עצמינו מכל התורה? חז"ל אומרים שמתן תורה היה בכפיה, "כפה עליהם הר כגיגית", מתי הם חשבו שה' הכריח אותם? רק חז"ל דרשו את זה, לפני כן אף אחד לא חשב ככה. חז"ל הגיעו ואמרו: 'אנחנו בכלל פטורים מכל התורה'. והכל תלוי אם נרצה את זה או לא נרצה את זה.

לפי זה אפשר לומר, שלא חידשו בימי אחשוורוש רק את 'ההדור קיבלוה', אלא חידשו גם את הפטור, את עצם זה שבאמת התורה תלויה בשאלה אם נרצה לקבל אותה או לא. אנחנו לא חייבים, אבל אנחנו רוצים. אנחנו רוצים את הקשר עם הקב"ה. ואנחנו עושים את הכל כדי שיהיה לנו קשר עם הקב"ה. ואנחנו אומרים - אם נעשה את זה יהיה לנו קשר עם הקב"ה.

זה לא שבאמת בא לנו לעשות משהו אחר, ואנחנו עושים הכל רק כי הקב"ה אומר, כאילו שזה אינטרס של הקב"ה ולא שלנו. להיפך, יש 'מודעא רבה לאורייתא' - יש פטור. הקב"ה לא יכול לבוא אלינו בטענות חיוב, נקודה. אבל 'הדור קיבלוה בימי אחשוורוש' הכוונה שאנחנו רוצים.

לפני שבאו חז"ל אי אפשר היה ללמוד ככה את התורה, ה' אמר וצריך לעשות. עכשיו ה' לא אומר כלום. חז"ל אומרים שמה שה' אמר לנו זה היה בכפייה, וכעת נגמרה הכפייה, היא כבר לא מחייבת. ובאמת מה יכול לחייב אותנו? רק מה שאנחנו

מעמיקים יחד

יש לכם שאלה על הכתוב במאמר? רוצים לשתף בחידוש הקשור אליו?
פורום "מעמקים" לעובדי השם - המקום להרחיב ולדון בשיעורי הרב

להצטרפות שלחו מייל ל shiurimshapira@gmail.com

מחייבים את עצמנו. כלומר, התורה היא שמה שבא לך - תעשה, ומה שלא בא לך - לא תעשה.

רק שאם תחליט שלא בא לך את התורה - אתה צריך לחשוב מה יהיה עם הקשר שלך לקב"ה. התורה היא החיים שלנו, אין לנו משהו אחר!"

שאלה: לפעמים בפורים לוקחים את הנקודה הזאת, של ההפקרות, ולעשות באמת מה שבא לי למקומות לא טובים.

תשובה: אם יהודים עושים עבירות - זה נורא ואיום. אבל האם יותר טוב שיש פורים או שזה דווקא פחות טוב? זה יותר טוב, כי בזכות פורים יש את היהדות. זה שיהודי צריך לעשות מה שבא לו, ומרגיש שזה מה שהקב"ה עושה, ומאיר לו בתוכו איך שזה אצל הקב"ה, והוא נהנה שכך זה אצל ה', וככה הוא מצייר את הקב"ה, ואת עצמו הוא מצייר ככה שניתנה לו יכולת כזאת להסתכל כך - זה מתנה גדולה, זה הדבר הכי מאיר שיכול להיות ליהודי."

שאלה: בספרי הפוסקים מצינו הסתייגויות לא ללכת על ההפקרות הזאת לגמרי, ולא להשתכר לגמרי.

תשובה: בספרי הפוסקים לא מצינו הגבלה על כך שאני הולך על הקב"ה עד הסוף, והקב"ה מאיר לי.

אמנם ברור שאדם יכול להיות כמו אחשוורוש, שחושב שמה שכיף בחיים זה תאוות, והוא מחפש תאוות. והוא מחכה לפורים בשביל התאוות. מי שמנסה לעשות עבירות על חשבון פורים - זה ודאי לא בסדר.

אבל באמת בן אדם צריך להרגיש, שתאוות זה רק אפשרות מסוימת לתת ביטוי לכך שאני רוצה לעשות מה שבא לי. את התחושה הזאת הקב"ה מאוד רוצה. והקב"ה רוצה שיאיר לך שזה מה שהוא עושה. ואתה תגיד - הוא המלך של העולם באמת, והוא עושה רק מה שהוא רוצה. להסתכל ככה - זה משהו מאוד חשוב. - מי שמרגיש כך יש לו פורים טוב.

מג. ולגבי העונשים הכתובים בתורה - ראה במה שנתבאר לאחרונה בגליון 79 עמ' 19.
מד. הורחב על כך בשיעור ליל פורים תשפ"ה, שבע"ה יפורסם בשבוע הבא.

למה להנות לבד?

המאמר השפיע עליך לטובה? התפילה שלך נראית אחרת בזכותו?
הצטרף כנציג להפצת עלון ממעמקים, ובכל שבוע שליח יגיע
עד אליך עם חוברות מלאות חידושים מתורת הרב

להצטרפות: 058-6305341 - מאיר

